LITERATURA · ARTS · INFORMACIÓ

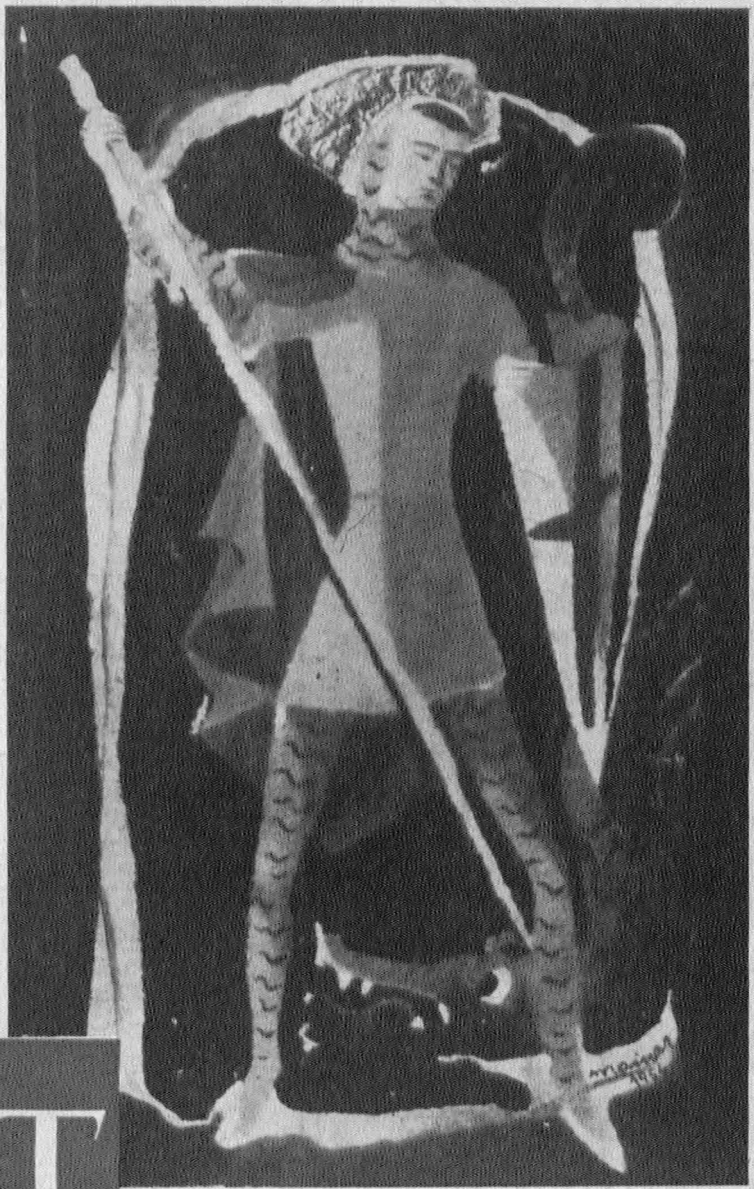

PONT BLAU

Nº 40

FEBRER 1956

MONTERREY, N. L.

RESTAURANT

LUISIANA

S U M A R I

Sant Jordi, esmalt, de MONTSERRAT MAINAR . . Portada
Editorial 45
Metamorfosi d'una illa, per J. SOLER VIDAL . . 46
Natura morta, per JOSEP IBORRA 49
Salm del captiveri, per JOSEP CARNER 53
Judicis finals, per JOAN FUSTER 54
Tres catòlics catalans, per PERE BERNAT . . . 56
El procés de Pere Coromines, per AMADEU HURTADO 60

INFORMACIÓ I COMENTARIS

El doctor Josep Trueta ha estat a Mèxic . . 66
Pau Casals a Veracruz
Música i emoció, per AUGUST PI-SUNYER LLORENS 68
Els homenatges al mestre 71
Cartes dels Països de Llengua Catalana. De Barcelona, per RAMON NEBOT; *de Palma de Mallorca*, per BARTOMEU FERRER . . 76
A la memòria de Francesc Macià 83
Montserrat Mainar, per RAFAEL TASIS . . . 86
Noticiari 91

Subscripció: Mèxic, un any . . . . . 30.00 pesos mex.
Fora de Mèxic . . . . . 3.00 Dls.
Aquest número (48 pàgines) . . . . . 4.00 pesos mex.

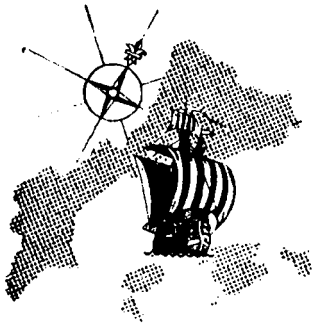

AQUESTS DIES passats han estat a Mèxic dos catalans il·lustres que a la seva condició de figures destacades, en el món de la ciència l'un i en el món de l'art l'altre, uneixen — tots dos — la de patriotes conseqüents: el doctor Josep Trueta i el mestre Pau Casals. La seva presència i les seves paraules entusiastes han estat acollides amb simpatia i fervor pels patriotes catalans que en aquestes terres hospitalàries i lliures de Mèxic comparteixen els seus ideals. La nostra gent s'ha mobilitzat per a la realització de diversos actes amb els quals ha volgut honorar-los i posar-s'hi en contacte, per demostrar-los la seva solidaritat i el seu afecte. Tots dos ens han confirmat el seu missatge de fe i d'optimisme, que ja ens era conegut i que motiva el respecte i adhesió dels patriotes catalans. La universalitat d'aquestes dues grans figures ha fet que els honors que se'ls ha tributat fossin de tal magnitud, que amb ells ha estat honorada Catalunya. El mestre Pau Casals, amb demostracions d'entusiasme popular; el doctor Trueta, amb les atencions respectuoses del món científic i diplomàtic. Per a nosaltres ha estat un fet emocionant que la presència física entre nosaltres d'aquests dos grans catalans ens manifestés — no que ens revelés — d'una manera colpidora el que tenim present cada dia: que els millors dels catalans estan al seu lloc.

Aviat — potser en aparèixer aquestes ratlles — un altre català també il·lustre serà hoste de Mèxic: el poeta Josep Carner; un altre que també està al seu lloc. Si el nostre respecte a l'escriptor és gran, no ho és menys el que sentim per al patriota que ha sabut menysprear els afalacs i resistir les temptacions amb què els enemics de Catalunya han volgut atreure'l. Se l'ha provocat a desertar, però Carner no ha cedit a la provocació, com hi han cedit altres escriptors que un dia van tenir la pretensió de mostrar-se en exemple de patriotes tant com la de ser mestres en les nostres lletres. El que puguin valer com escriptors és una cosa; el seu valor com a ciutadans de Catalunya n'és una altra. Però en la situació actual de Catalunya no sabem destriar una cosa de l'altra. La categoria, per alta que sigui, que una persona aconsegueixi en l'exercici de la seva professió, per molt que destaqui aquella persona entre els seus connacionals, no l'eximeix pas de les obligacions cíviques del més modest dels seus compatriotes; potser, al contrari, l'obliga més al compliment d'aquelles obligacions. Josep Carner les compleix i ens disposem a rebre'l amb el respecte que ens inspira el patriota tant com amb l'admiració que sentim per l'escriptor.

METAMORFOSI D'UNA ILLA

Per J. SOLER VIDAL

En la costa occidental del denominat Mar de Cortés o Mar Bermejo, en camí vers l'antiga capital de Califòrnia, Loreto, trobem una illa que en la cartografia moderna figura amb el nom de Santa Catalina.[1] És una illa d'uns dotze quilòmetres d'extensió, de nord a sud, i d'uns tres quilòmetres d'amplada; terra deserta, àrida, de contorns abruptes. Només té un punt accessible: una cala de sorra i còdols, en la seva extremitat meridional, en la qual els elefants marins —espècie raríssima [2]— dipositen confiats el seu pes enorme i esperen pacients l'època del zel per a sostreure's, episòdicament, a llur ancestral somnolència. *Encara avui sembla un paisatge prehistòric.*

Fa uns dos-cents anys aquesta illa es deia la Catalana. Els subjectius geògrafs del vuit-cents van començar per canviar-li una lletra i dir-li Catalina i, ja més cap a nosaltres, corregint allò que en aparença era un defecte de precisió o manca d'ortodòxia,

hom afegí al nom l'apel·latiu canònic. Aquesta fou la metamorfosi que, a distància, sofrí el nom d'una illa solitària en el de per si ja prou solitari i deshabitat Mar de Cortés. En perjudici, ens sembla a nosaltres, de la intenció del descobridor i de la temptadora estela de reflexions que del seu nom primitiu pot derivar-se'n.

De la dreturesa d'intencions del nauta que va trobar-la i registrar-la amb el nom de la Catalana no cal dubtar-ne. Precioses ressonàncies sentimentals el portaven a rendir aquest homenatge a la pàtria llunyana en les inexplorades mars del Nou Continent. I no es tracta pas d'una suposició.

Sobre la legitimitat del primer qualificatiu existeixen testimonis històrics de pes; nosaltres n'hem recollit alguns. I si això no fos prou, al nord-oest de l'illa Catalana, a poques milles de distància, emergeix un altre cim granític salvat de la inundació. La seva silueta retallada sembla una cresta de gall. Per als catalans, però, evoca més aviat el record d'una muntanya singular de la nostra geografia. No és estrany que el navegant del cas, a l'hora de batejar-la, li posés Montserrat, nom el qual encara avui rumbeja.[3] Volem dir, doncs, que pot acceptar-se, en teoria, que la toponímia del Golf de Califòrnia pugui registrar una denominació d'extracció catalana per atzar; dues de seguides, però, ja fan aquesta hipòtesi més difícil.

Hem dit més amunt que existeixen documents prou estimables que confirmen la nomenclatura que nosaltres considerem legítima i, per tant, convenient de restablir. En citarem alguns.

Tenim, per exemple, el mapa de la península de Califòrnia que il·lustra l'obra del jesuïta pare Miguel Venegas, *Noticia de la California*,[4] en el qual figuren les dues illes objecte d'aquestes notes amb els noms de «Montserrate» i «Catalana» (1757). En el cos del llibre existeix una referència, també, al bocí de terra insular denominat la Catalana.[5] Un altre document inestimable, en tots sentits, ens el forneix el volum 63 de la secció de *Californias* de l'*Archivo General de la Nación*, de la capital mexicana. S'origina, aquest valuós testimoni, en una controvèrsia que el governador de Califòrnia, Gaspar de Portolà, sostè amb el capità de la nau *San Antonio* (*a*) *El Príncipe* (un vaixell de molta història), don Miguel del Pino, per haver mancat aquest darrer a les ordres del balaguerí, les quals eren de transportar directament els jesuïtes expulsats fins a un port de l'Audiència de Guadalajara. El pràctic del paquebot, en aquell viatge, era el mariner mallorquí Joan Perés (o Joan Pérez, estimat B. Vidal i Tomàs), del qual hem parlat en altres treballs nostres. A desgrat d'instruccions tan terminants (puix que «en asunto tan importante al servicio de Dios y al Rey; no omito la menor diligencia», replicava Portolà) el *San Antonio* féu escala a Puerto Escondido, en la mateixa Califòrnia, i hi romania dies i més dies. Portolà rabiava. («... se me hace preciso en indispensable decir a V.M. no dilate por ningun motivo su salida pues la hallo perjudicial, para la tranquilidad de este país...») El capità deia en defensa pròpia que arribà forçat a «este Puerto Escondido desde la Isla de Santa Cruz, y la Catalana el día 12 de junio este año de 1768, por falta de agua y fuerza de vientos contrarios». Perés recalcava en el mateix escrit: «que en estos tiempos nunca hemos salido para el Puerto de Matanchel por la fuerza de vientos contrarios y calmas». Es veu clar, doncs, com el nom de la Catalana és ben viu entre els navegants d'aquelles aigües vint-i-nou anys després que el pare Venegas escrivia la seva *Noticia*,[6] posteriorment impresa a Madrid. I ja que hi som, direm que la polèmica entre el governador i els marins acabà amb el generós assentiment del militar català, puix que, després d'haver destacat un oficial a Puerto Escondido amb instruccions de prohibir que cap passatger hi desembarqués «habiéndome hecho una representación en que me consta estar enfermos (casi todos) y padecer generalmente mal de escorbuto he consentido en que salten a tierra y se mantengan en la casa que hay en dicho puerto» fins que puguin reprendre la navegació. (Loreto, 9 de juliol del 1768.)

Un altre testimoni important, Alexandre de Humboldt, qui durant la seva permanència a Mèxic estudià el fons cartogràfic

del virregnat, en el mapa que acompanya la seva meritíssima obra *Ensayo político sobre la Nueva España* (1822), registra també l'illa Catalana. En canvi, en una carta de la tantes vegades citada península de Califòrnia dibuixada pel famós pare Kino (1645-1710), les dues illes, la Montserrat i la Catalana, apareixen encara orfes de llinatge.

De totes aquestes dades podria deduir-se'n que el nom primigeni els fou atorgat a les primeries del segle XVIIIe, i que la deformació que sofreix el de la Catalana (Catalina, Santa Catalina) té lloc passada la segona meitat del segle XIXe. Orozco y Berra, redactor de la part relativa a Mèxic del *Diccionario Universal de Historia y Geografía* (1853) dóna per bones les dades del geògraf francès Duflot de Moflas [7] en el que es refereix al Mar de Cortés, del qual traduïa que «al mediodía de la isla del Carmen se encuentran los islotes de los Danzantes, bancos de perlas, las Galeras, la Catalana, Montserrate . . . » Amb tot, anys després, el seu colega A. García Cubas,[8] a desgrat que defineix la Catalana com «una isla del mar de Cortés, cercana a la costa de California», quan tracta de la configuració i aspecte físic de la citada península, en donar la relació, en sentit descendent, de les illes de la riba occidental del golf, escriu: «Montserrate y Santa Catalina». La confusió ja és evident. I la Catalana, doncs?

Ens atrevim a formular un prec a la honorable «Sociedad Mexicana de Geografía y Estadística» perquè formuli la seva docta opinió i, si s'escau, es retorni el nom de Catalana a l'illa ara dita de Santa Catalina.

I un altre dia, si tenim vida i salut — i temps! —, tractarem de conjecturar qui podia ser l'intrèpit aventurer que a tantes mars de distància registrava el record de la terra catalana i el de la seva muntanya santa.

Notes:

[1] Ricardo Toscano: *Islas de la República Mexicana.* (Butlletí de la «Sociedad Mexicana de Geografía y Estadística», setembre-octubre del 1940.) Isla Santa Catalina: situada entre los 25° 35' de latitud y los 110° 45' de longitud.

[2] *Machrorhinus angustirostris.* Vegi's «El otro México», de Fernando Jordán. Biografías Gandesa, Mèxic, 1951.

[3] *id. id.* Isla Montserrat: situada a los 25° 42' de latitud y a los 111° 2' de longitud.

[4] *Noticia de la California,* Madrid, 1758. Reimpresa a Mèxic el 1943.

[5] « . . . y enfrente de sus playas están situadas la isla de San Joseph y otras menores llamadas Las Animas, San Diego, Santa Cruz, Montalván y la Catalana . . . »

[6] A Mèxic el 3 d'agost del 1739

[7] *Exploration du territoire de l'Oregon, des Californies et de la Mer Vermeille.*

[8] *Diccionario Geográfico Histórico y Biográfico de los Estados Unidos Mexicanos.* Mèxic, 1888.

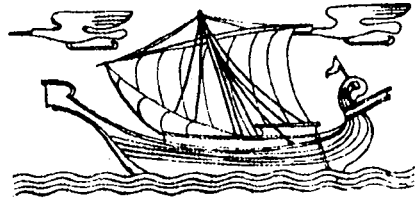

NATURA MORTA

Per JOSEP IBORRA

AL CELLER d'una antiga casa de poble hi havia moltes coses, totes ben diferents, arraconades per a sempre, inservibles. Eren les desfetes d'una família prou bandejada, deixes sense tradició i continuïtat i fins podria dir-se, maleïdes, que han estat obligades a canviar sempre d'ocupació sense aconseguir mai res de sòlid ni de segur. Mirant tot el que hi havia a la cambra semblava que havia ocorregut així. Es tractava d'objectes que més aviat molestaven i feien nosa. Havien passat a la cambra dels trasts però hom no sabria dir com es va decidir llur internament. Hauria estat millor tirar-ho tot i netejar bé el celler amb una granera. Els actuals amos, que havien retornat al poble després d'haver intentat de totes les maneres restar a la ciutat — el que van emprendre no els va anar massa bé — cultivaven unes terres que eren per a ells — com abans també per a altres generacions — una taula de salvació on s'agafaven després del naufragi. No entraven mai al celler més que per poar del muntó de corfa d'ametla i encendre així el foc, o per fer-se una garba d'alfals quan no hi havia herba arreplegada per als conills. Tot açò estava a l'entrada mateix. La resta no els interessava gens: un vell tricorni de guàrdia civil penjat d'un clau; una caixa de fusta — abans havia estat un estoig — on hi havia navalles d'afaitar rovellades, botelles brutes, una màquina de tallar els cabells, de la qual quedava ben poquet, i més quincalla; un gaiato de bambú penjat d'una estaca, i un capell de palla (calia imaginar un vellet prim i elegant, d'ulls blaus i vestit amb un mil ratlles). ¿I què més hi havia? Hi havia un cofre amb la tapa desenganxada i folrat de tela verda, però descosida i deixant veure rodals de fusta; una petita llibreria plena de caixes de guardar correspondència i un marc penjat per un angle. De les bigues, quasi corcades i materialment cobertes de teranyines, s'aguantava una bóta de vi arrugada, seca; i també carabassetes tapades amb un espigó. Flotaven a l'aire parades des de feia molt de temps. (Hauria estat bé empentar-les un xic amb la mà; seria una mena d'obra de misericòrdia amb les coses.) Però, sobretot, hi havia una vella guitarra gitada de costat en un racó del celler. Semblava asfixiada per aquella atmosfera no ventilada on fins cada partícula de pols estava immòbil. I n'hi havia molta acumulada damunt la trista guitarra. Ningú no se'n recordava, de l'instrument maleït (o beneït ¿qui sap? perquè aquest mot l'hauria emprat el que la va comprar). Aleshores era una guitarra aparentment com totes: brillant, ben polimentada — un podria mirar-s'hi igual que en un espill —. El que la va adquirir, es passà molt de temps per les botigues polsant guitarres i palpant-les hàbilment, com cercant quelcom que sols ell sabia. I cal suposar que, en decidir-se a quedar-se-la, hi havia vist més del que una mirada superficial hauria endevinat.

En arribar a casa, la polsà, corda per corda, tendrament, afectuosament. Li agradava, faria grans coses amb ella.

Estudià molt de temps les millors partitures que la mestria dels seus dits i les excepcionals condicions de l'instrument feien noves, d'una rara bellesa. ¡Com tremolava commoguda, agraïda, dòcil, feliç! A vegades es passava llargues estones contemplant-la sense cansar-se. La veia com un cos hermètic, sense mirar, concentrat cap a ell mateix. Amb ella donà recitals — que els crítics qualificaven d'una originalitat desconcertant — que aplaudien fins els públics més exigents. Però a ell la fama no el satisfeia i no va tardar a sacrificar el seu èxit per viure al seu petit món amb la seua guitarra. I tots van anar oblidant el seu nom que ja no apareixia en els periòdics i programes...

Vivia en una golfa que va llogar a una vídua. Quasi no sortia al carrer. Semblava haver reduït el món a la seua existència amb la guitarra. L'estimava, la tractava com a una dona, amb tendresa, amb una atenció única. Aquest era el seu ver amor, millor dit, el substitutiu d'una vella passió que va tenir amb una xica que morí als divuit anys. La cintura d'aquella dona era dolça i fina com la de la guitarra. Pareixia que aquesta volia semblar-se, entre els braços del músic, a la núvia perduda. S'estremia apegada a ell com si fos de carn i tingués una sensibilitat femenina. Era dòcil als seus dits, que l'omplien de carícies i la feien gemegar profundament amb un desconhort subtil. Fins que li calgué inventar una cançó per a ella. Pensava que sofriria obligant-la a cantar melodies estranyes. Anà composant-la lentament, meditant cada nota, cercant-la entre les moltes que un antic dolor i una melangia greu feien nàixer dins d'ell. Identificava les més pures i autèntiques posant-les a prova en les cordes de l'instrument, com si ell fos la pedra de toc que no podia enganyar-lo. La tasca era dura, llarga, inquietant. ¡Com la guitarra responia agraïda quan encontrava la frase única, exacta! Fins que la va acabar. Aleshores els ulls se li van omplir d'un blau feliç. Havia conquistat un petit paradís per a ell.

Ara volia escoltar-se i que tot tornàs: sensacions, records, el primer aire fred d'una tardor que enyorava; alçava l'instrument com a una jove del sofà — on la deixava — i la feia descansar damunt els genolls, i ben estretada contra el seu cos. Primer jugava amb ella, la pessigava amb estima, mentre els ulls de l'artista somreien. Després, com si ja la tingués dominada, iniciava la seua cançó sempre nova i sempre amb el mateix efecte salvador. L'apaivagava com una carícia, i tot dins d'ell es posava altra vegada en moviment ordenant-se per aquella música. La seua ànima torbada, caiguda, feble, es reanimava, i uns dits àgils la cabdellaven fàcilment. Es repetia el que pareixia definitivament perdut, brollant de les profunditats de la seua sensibilitat intacte, amb el mateix perfum o, potser, més agut i trasbalsador. Era enervant poder agafar el passat d'aquella manera, gràcies a les cordes subtils de la seua guitarra. Tot dormia en elles i no tenia més que polsar, tocar . . .

*

I així va ésser sempre fins que, un dia, l'artista es va sentir morir sense que pogués acostar-se a l'instrument. El cor li pesava com dormit on ja se li quallava la sang mentre mirava la guitarra tensa i muda, panxa per amunt, obscurida. Morí sol, lluità sol mentre el cor se li omplia d'angúnia, aixafat per uns colps insuportables, i a la boca sentia un gust de terra humida. Mirà la guitarra veient-la gran, enorme, com un *cello* de gegant, fins que va sentir que les cordes saltaven, trencades, i que ell queia pel forat dins la foscor d'aquell cos estimat . . .

La patrona va avisar les autoritats, que van retirar el cadàver. Com que no van eixir familiars o coneguts que reclamassen tot el que pertanyia a l'artista, es va subhastar allò que podia tenir una mica de valor. Un home aficionat a la música es quedà la guitarra. Però ben prompte es va haver de desil·lusionar perquè cada vegada sonava més fosca i sorda, com si les cordes fossen massa grosses i bastes. Encara que les va canviar, no va aconseguir res. A més, la veia que es deformava cada dia més. Per fi, la tirà a un racó del celler convençut que allò no servia ni per a fer soroll. I tots van anar oblidant-la, arrimant-la cap al lloc més fosc i abandonat. El que va ésser cos gentil i enamorat en els braços del músic somniador, envellia a poc a poc. Les cordes li penjaven igual que venes tallades i el temps anà desfigurant la guitarra que es veia seca, arrugada, amb el coll tort. Havia perdut del tot l'elegant silueta que abans presentava. No es distingien massa bé les dues parts del cos de la guitarra, puix que a penes si tenia cintura i s'havia fet grossa amb un contorn capriciós com un cercle dibuixat per un infant a la pissarra de l'escola. Els corcons i les rates hi havien fet una de llurs morades.

Les generacions que van anar vivint a la casa, a part que no els preocupava gens

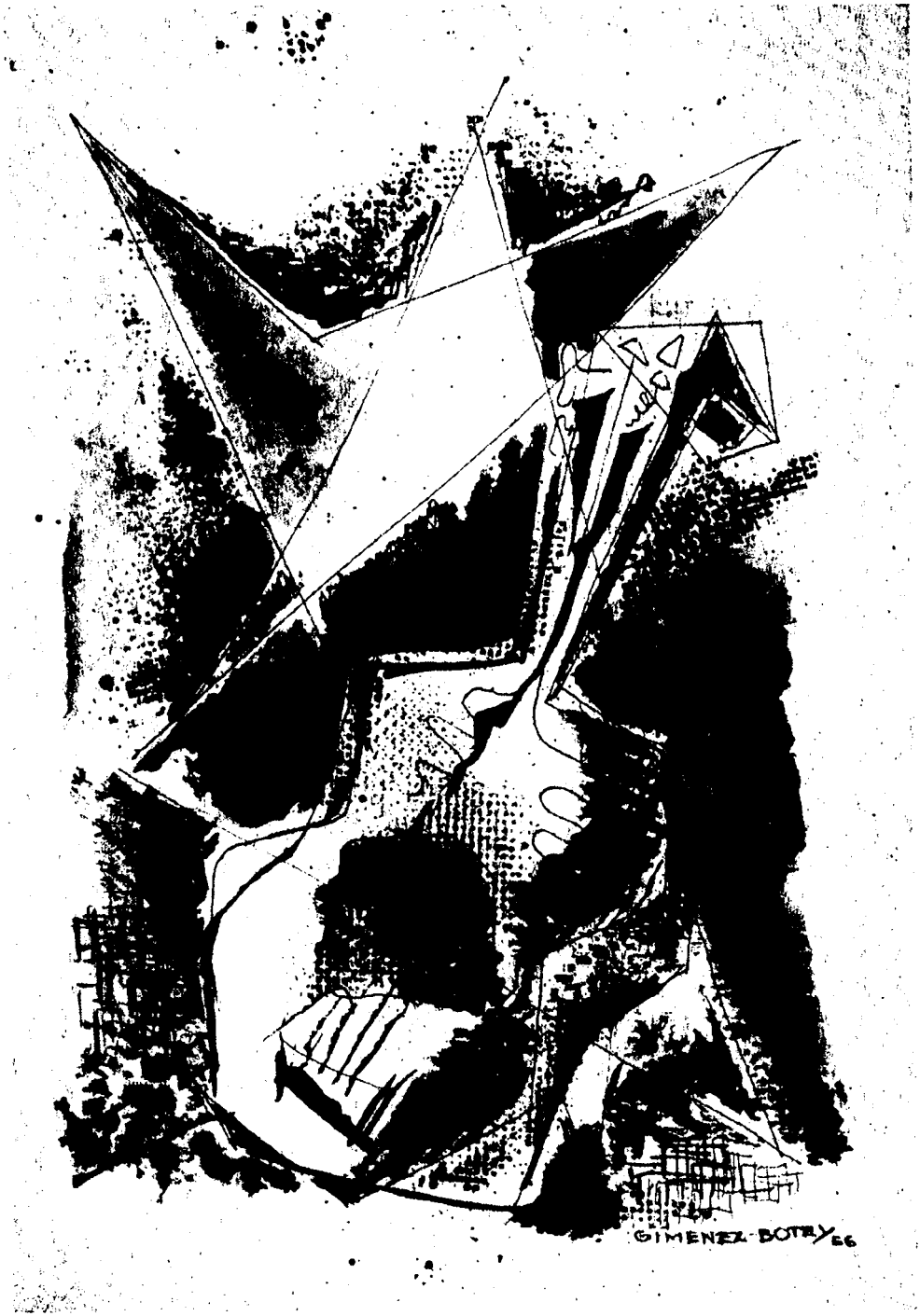

Il·lustració de GIMÉNEZ BOTEY

aquell artefacte inútil, no podien adonar-se de la lenta, patètica mort de la guitarra perquè no l'havien vista florida, sensual, magnífica. Ningú no en parlava als altres. Tots estaven acostumats a veure-la tirada com quelcom absurd i sense importància, com un instrument antic i mig desfet, llançat totalment a perdre per les rates i l'aigua de les goteres que inflava la fusta. Però no sabien de l'angúnia de la guitarra benvolguda. Sí, ara s'havia convertit en una cosa grotesca, mústiga, desfigurada, retorçuda. Un ventre sec, prenyat sols de foscor i de silenci, quan abans hi havien cantat els ocells més inspirats i bonics.

Un dia feia fred i no tenien a la casa llenya per a encendre el foc, i van enviar un nen que anàs arreplegant tot el que no servís. Escorcollà tots els racons i va fer al pati un muntonet amb el que trobava: alguna barra de cadira trencada, un tauló i altres trossos d'objectes de fusta. En entrar al celler, agafà la guitarra i la deixà eixancada, panxa per amunt, al costat de les altres deixalles. Des del pati preguntà, cridant, si la guitarra «també»; la veu de sa mare va dir que «bé». L'infant la mirà un moment, tan estranya; semblava el fantàstic esquelet d'un possible instrument prehistòric, tot deshumanitzat i sec, arruïnat. Amb una destral el va desfer i els cops pareixien pegats damunt d'un vell taüt. Després ho arreplegà tot en un cabàs i ho abocà a la llar. Una dona li botà foc i les flames cresqueren apressades, blanques i roges, mentre l'ambient es caldejava agradablement i familiar.

I així es va consumir tot en el menut i repetit espectacle de sempre.

SALM DEL CAPTIVERI

Cada mirada nostra és entelada,
cada mot nostre, esclau.
Cada dia atueix les nostres vides
qui ens mena amb jou per odi de la pau.

Oh Déu que ens assabentes amb el càstig!
Que el so del nostre plany et sigui dolç.
Els teus servents amen llurs pedres
i es compadeixen de llur trista pols.

Refés els nostres dies amb saba d'esperança.
Cruel és tot poder si ton esguard en fuig.
Que et resti obedient qui se't confia!
Serà desfet qui es deia armat pel teu enuig.

Tu que excel·lent en pietat els jutges
salves d'una mirada el condemnat,
redreça la desferra del que fórem,
dóna'ns penyora de benignitat.

El temps de prova dura una diada,
ton càstig una nit.
Mai no serà tot temps sotraguejada
la terra que has bastit.

Soni la nostra veu, que avui ofeguen,
en càntic immortal;
salva a l'abric de renaixents columnes
el nostre clos pairal.

Que la teva serena solellada
consoli les afraus, coroni el cim,
quan tot alè ens retiris
i encara ens facis terra d'aquella d'on venim.

JOSEP CARNER

JUDICIS FINALS

Per JOAN FUSTER

Leonardo deia que la pintura és «neboda de la natura». No dic que no ho fos, en la seua època. Avui, les relacions entre totes dues semblen més aviat de sogra i nora.

*

La paraula fou donada a l'home, no per a revelar, ni per a ocultar, els seus pensaments, sinó per a justificar-los.

*

Cal prendre les coses com són — i, per tant, la mort, el sofriment i la injustícia, com a xantages dels demiürgs.

*

Les febleses dels nostres veïns tenen almenys un avantatge: el de donar-nos l'oportunitat de sentir-nos puritans, ni que siga per un moment.

*

Esdrúixols. — La metafísica és una supervivència acadèmica de la nigromància.

*

Després del Romanticisme, les literatures occidentals comencen a tenir — a més de color i sabor — olor local.

La francesa, olor d'alcova — parisina o provinciana — remorosa d'adulteris.

La castellana, de *cocido*, i de *cocido* pobre.

L'alemanya, de cerveseria mesocràtica o universitària, segons.

La russa, de suor de tísic.

La italiana, de *camerino*.

L'anglesa, de te de senyores estèrils.

La catalana, de botiga, naturalment: més aviat, de botigueta.

Tot això s'ajusta als tòpics consagrats. Què hi farem! Jo — t'ho assegure, lector — , no en tinc la culpa.

*

La sort és una cosa de la qual *només* participen els altres.

(Aquest principi és predicable de tot-hom.)

*

Unes mateixes causes produeixen els mateixos efectes — però no en la història.

*

L'esclau rarament es rebel·la. Un home enfonsat en la misèria, en una misèria *absoluta*, tendeix al suïcidi o a la resignació. La revolta, fins i tot la revolta social, només es produeix quan els oprimits comencen a deixar d'ésser-ho. És a dir: quan l'opressor *ja* ha cedit una mica, per descuit o per bondat.

*

Només la mort és perfecta — i encara no sempre.

*

Paul Valéry. — Sí, sí, tot el que vostès vulguen. Però els diamants no són comestibles.

*

Quan una política exigeix sacrificis — "sacrificis humans" o dels altres — , és que comença a confondre's lamentablement amb la religió.

*

Desenganyeu-vos, amics assistents als concerts: la música — tota la música, de Bach

a Armstrong — és per a dansar-la o per a cantar-la.

*

«*La maté porque era mía...*» — Les persecucions religioses, en determinats països, tenen alguna cosa de crim passional.

*

És preferible parlar, parlar clar i dir-ho tot. Les paraules, o les mitges paraules, que se us quedaran dins el cos, se us hi podriran.

*

Totes les metafísiques són «metafísiques de consolació», fins i tot la del mateix Camus.

*

Per això crec que no hi ha una diferència massa respectable, *a efectes del consumidor*, entre la filosofia i el conyac o la morfina.

*

Per regla general, la literatura catalana moderna és una literatura de marits satisfets, sedentaris i no enganyats. Per això resulta una mica fada i, sobretot, monòtona.

La mort d'un Goethià. — Diu que les darreres paraules de Thomas Mann van ésser: «On són les meues ulleres?» Pràcticament, la frase val per un «Llum, més llum!» (Agost, 1955.)

*

Hi ha estils literaris que són incompatibles amb la màquina d'escriure.

*

Tot això em sembla perfecte: acabar amb l'explotació de l'home per l'home. Però aleshores, qui en serà l'explorador?

*

Neoescolàstica. — Maritain em recorda aquella recomanació de l'Evangeli, de no posar un pedaç de roba nova a un vestit vell, perquè es perd el pedaç, el vestit i, en última instància, el temps.

*

Tots els hòmens son mortals, i jo, més mortal que ningú.

3 CATÒLICS CATALANS

Per PERE BERNAT

1. JOSEP MARIA JUNOY

Pocs mesos després d'Eugeni d'Ors, moria a Barcelona Josep Maria Junoy, l'escriptor que l'havia substituït — o intentat de substituir — en la seva secció diària en lletra cursiva a *La Veu de Catalunya*. Aquells breus escrits que, conservant bastant la forma i la intenció del *Glossari* del malaguanyat Xènius, es deien *Les idees i les imatges* donaven una certa autoritat a Junoy. Era un home que acabava de dir adéu a una joventut un xic arrauxada i a tot de dèries revolucionàries, en art com en política i literatura, que es traduïen en els dibuixos del *Papitu*, els versos futuristes de *Guynemer* i *Poemes i Cal·ligrames*, l'entusiasme genuí per l'art nou — un entusiasme que té en l'obra editada de Junoy dos llibres extrems: el primer, *Arte y Artistas*, que data de 1912, i el darrer, *L'actualitat artística*, publicat l'any 1931 —. Josep Maria Junoy era també aleshores, per a molts barcelonins, «el germà d'en Junoy», és a dir, un contrast curiós amb la persona del que fou gairebé «caudillo» del republicanisme lerrouxista a Barcelona, aquell simpàtic, despreocupat i popular Emili Junoy, tipus d'hereu Escampa de la política i figura humaníssima tot i les seves flaqueses i tares. El polític era molt més gran que el seu germà: potser els separaven vint anys. I la posició adquirida va permetre a Josep Maria Junoy de fer el clàssic viatge a París, d'entrar en contacte d'amistat amb Guillaume Apollinaire, d'escriure i tot un llibre en francès (*Amour et paysage*, 1920) i de viure de la vora el moviment cubista i les cabrioles del futurisme.

Després, sembla que de resultes del seu casament, Josep Maria Junoy es convertí al catolicisme. La seva conversió es posava sota diversos signes intel·lectuals: Jacques Maritain i G. K. Chesterton semblaven els més adients al seu temperament i a les seves preferències estètiques. D'aquella època, que coincideix amb la de la primera dictadura, ens en resten, sobretot, els volums de *La Nova Revista*, amb la seva vasta curiositat per tota llei d'inquietuds artístiques i literàries, i una sèrie de llibres, que van de les traduccions de Chesterton a càrrec de Pau Romeva a volums de narracions de Josep Pla, Roig i Raventós i Joaquim Ruyra. Fou, per cert, l'obstinació de Josep Maria Junoy en voler defensar el d'aquest darrer escriptor (*Entre flames*, que és una obra menor del gran prosista de *La Parada*) per al primer premi Crexells, allò que impedí que aquest fos concedit l'any 1929, puix que els altres sis jurats havien dividit per igual llurs preferències entre la *Fanny* de Carles Soldevila i *Els tres al·lucinats*, de Joan Puig i Ferreter. Això obligava la comissió gestora del Premi Crexells a establir un sistema automàtic d'eliminacions, que havia després d'ésser aplicat — i segueix essent-ho, sense que gaire gent es recordi del seu origen, i amb una gratuïta atribució als Goncourt, que mai no l'han emprat en llur anual deliberació — a tots els premis literaris creats i per crear a Catalunya, a Castella i àdhuc a Mèxic.

Josep Maria Junoy era també, amb Josep Maria Capdevila, un dels fundadors del diari català barceloní *El Matí* i va fer-hi una bona tasca. El seu fervor religiós semblava, tanmateix, vagament tenyit d'esteticisme i, per dir-ho clarament, d'esnobisme. L'autor d'*El gris i el cadmi* estava sempre a l'aguait de les darreres novetats parisenques, seguia defensant la pintura moderna i la literatura d'avantguarda. Enfront d'un *Correo Catalán* o d'un *Siglo Futuro*, el periodisme català de l'equip que feia *El Matí*, incloent-hi clergues i religiosos com Mossèn

Carles Cardó i el Pare Miquel d'Esplugues, semblava revolucionari. En realitat, era només obert, comprensiu, generós: era un catolicisme europeu, per bé que profundament català, enfront de les obstinacions ultramontanes i integristes del catolicisme celtibèric intransigent dels diaris carlins.

La guerra civil, que Josep Maria Junoy va passar, sense cap molèstia, em penso, a Barcelona, havia de capgirar moltes coses i entre elles, sembla, l'equilibri d'alguns neocatòlics. Josep Maria Junoy va renunciar gustosament a la llengua catalana i al seu liberalisme europeu. Es convertí en un panegirista de l'esperit castellà, de l'art pretèrit, de la moral intransigent de les terres estepàries. L'editorialista d'*El Matí,* el director de *La Nova Revista* passà a ésser, precisament, cronista al *Correo Catalán.* De la seva secció estant es dedicava a denunciar amb abrandament, en nom de la moralitat i de la religió, els llibres, els espectacles i els costums que li semblaven perillosos per als seus conciutadans i per a l'estabilitat de les institucions. Posava tant de foc en aquestes diatribes, que molta gent que el coneixia assegurava que eren pures expansions de remordiment d'un home que no aconseguia pas, en la seva vida personal, de mantenir-se al nivell de puresa que preconitzava. Hipocresia? Alguns bé ho asseguraven. Però fa de mal dir, si hom no coneix profundament els mòbils de cada esperit, la filiació dels sentiments i de les manifestacions, escatir allò que hi hagi de sinceritat i d'oportunisme en els escrits i en les paraules de cada u.

Les darreres manifestacions de Josep Maria Junoy havien estat uns capítols d'unes memòries — no sé si inacabades — publicats en castellà a *Destino.* Hi contava, amb discreció, els seus anys de bohèmia barcelonina, entre artistes i escriptors d'avantguarda, i relatava, amb molt poca discreció, tot d'anècdotes del seu germà que llindaven amb la picaresca i amb la deshonestedat. La pietat religiosa del Junoy dels darrers anys era, potser, genuïna. La seva pietat fraternal, en canvi, era certament nul·la.

Va morir, de sobte, una nit a Barcelona, pels volts de la setantena. Els diaris van dedicar-hi unes ratlles distretes.

2. MANUEL BRUNET

Hi ha molta gent que ha passat por: som la majoria dels vivents, en aquesta època que ha vist tantes coses estremordidores i tants d'esgarrifosos daltabaixos. Però aquesta gent es divideix en dues espècies, la dels que saben oblidar, i la dels que no han volgut ni han sabut de fer-ho i que, per això, no perdonen. Manuel Brunet, que ha mort en els primers dies del 1956, era un d'aquests darrers. Havia passat por — era poruc, per no dir covard, de temperament —, i aquesta por es desfogava en exabruptes. Nascut a Vic l'any 1890, fill d'un escultor de sants, havia estat seminarista fins que una reacció íntima el decidí a penjar els hàbits. Havia adquirit, al costat de Mossèn Gudiol, el gust i el coneixement de l'art antic que foren, tota la seva vida, el seu amor més pur. Vingué, molt jove, a Barcelona i va ingressar al periodisme. Fou l'*Omar* d'una secció anodina de *Las Noticias,* fins que don Amadeu Hurtado se l'endugué a *La Publi,* en l'època dels Tayà, i Claudi Ametlla va oferir-li un lloc, junt amb l'Andreu Nin, a l'Agència Fabra. Foren aquests dos homes — Hurtado i Ametlla — qui van convertir-lo en el periodista que, sense cap dubte, seguí essent tota la seva vida. En aquells anys de joventut era revolucionari, fervorós del sindicalisme, gairebé anarquista militant. El seu odi als burgesos catalans es traduïa en magnífiques amenaces, les quals sempre salvaven la seva personal incapacitat de plantar cara a cap perill.

La catalanització de *La Publicitat* va dur-lo altra vegada al vell diari del carrer de Barbarà. Fou també, els primers anys, director de *Mirador.* Es l'època d'*El meravellós desembarc dels grecs a Empúries,* que no és una novel·la, ni un llibre d'història ni un aplec de visions de l'Empordà, tot i essent una mica de cada cosa, i que restarà com el seu millor llibre, puix que gairebé és l'únic. (*Cada dia és festa* i el *Salteri de la Mare de Déu de Montserrat,* publicats aquests darrers anys, estan massa afeixugats per la intenció devota i apologètica.) Vaig conèixer-lo l'any 1930, i el recordo depar-

tint amb el càustic i omniscient Just Cabot, en aquell quart pis del carrer de Pelayo, a la cantonada de la Rambla, on tenia la redacció *Mirador*, o bé parlant d'arqueologia o defensant els punts de vista de Maurras sota la mirada irònica i bondadosa de Carles Capdevila, qui el sabia frenar oportunament, a l'entresol baix de sostre on hi havia la redacció de nit de *La Publicitat*. Un llarg conte seu, *Frarets i alegrets*, publicat a *Mirador*, fou titllat de sectari i irreverent, per no dir de sacrileg, pels que sempre estan a punt d'escandalitzar-se. Fou l'època més brillant, qui sap si la més feliç de l'ex-seminarista vigatà.

Perquè Manuel Brunet, malgrat tot, seguí essent l'antic estudiant de capellà, fill d'escultor de sants de Vic. Hi ha una teoria, que sembla certa, que explica l'empenta irreflexiva amb què Manuel Brunet s'engegà en aquella desgraciada contesa periodística política que va dir-se «afer Bloch», per la cega devoció que al noi vigatà de casa modesta inspirava la il·lustre nissaga dels Abadal. Perquè un dels Abadal — l'hereu, aquell que tothom coneixia per «Abadalet», abans no esdevingués el savi historiador de l'època carolingia que és ara — havia entrat a dirigir *La Publicitat* i fou qui va incitar Manuel Brunet a donar la cara i a muntar d'una manera escandalosa i irreflexiva aquella polèmica que estigué a punt de motivar el suïcidi d'un dels homes que s'hi veieren involucrats, i que estava destinat a ocupar el lloc més alt de la política catalana. Una de les reaccions que provocà «l'afer Bloch» fou una agressió dels escamots d'Estat Català contra Manuel Brunet, i més d'un ha explicat l'evolució ulterior del que ha fet cèlebre abans de morir el seudònim «Romano» com a conseqüència dels cops de porra al cap que va rebre en aquella ocasió. No trigà gaire, en efecte, a passar-se a *La Veu de Catalunya*, seguint el seu admirat Ramon d'Abadal i Vinyals, l'any 1933. A la seva secció diària a l'òrgan de la Lliga va començar una campanya tenaç i despietada contra els polítics republicans i contra els seus antics amics. Una de les seves víctimes predilectes fou, precisament, don Amadeu Hurtado, a qui tants favors devia. I el seu catolicisme, encodormit d'ençà de la crisi del seminari, reprengué amb abrandament.

La guerra i la revolució van venir, no pas per culpa d'aquells homes i partits que Manuel Brunet atacava diàriament, i el periodista hagué d'amagar-se i després va fugir cap a França i Suïssa, on va entrar a l'oficina que mantenia Francesc Cambó. Havia passat por, molta por i ell era un home, ja ho he dit, incapaç d'oblidar-la ni de perdonar-la. De l'any 40, que entrava a redactar la seva secció a *Destino* fins a la seva mort, no va parar de demostrar que, de les virtuts cristianes, desconeixia totalment la més alta, que és la caritat. Constantment denunciava la maldat dels *rojos*, recordava llur preteses malifetes, acusava i calumniava sense pensar que la seva fúria polèmica, de dreta nissaga periodística, no podia trobar una resposta i era, per tant, una manifestació més de covardia. S'havia tornat molt devot, amic de bisbes i comentarista de novetats dogmàtiques. Per a ell, la proclamació del dogma de l'Ascensió era «l'arma secreta» de Pius XII, que havia d'anul·lar els efectes de bombes atòmiques i propagandes comunistes. Redactava — en català — una *Història de Jesucrist*, molt extensa, que ha restat inacabada i que havia estat escrita, diuen els seus biògrafs, de genollons, almenys en certs capítols. No fa gaires mesos, el seu zel apostòlic li feia escriure una carta a un altre escriptor català, gran amic seu, anunciant-li la mort per a ben aviat i comminant-lo a convertir-se i a posar-se en regla amb l'Església per al gran viatge. Però no haurà estat el seu amic, sinó ell, que l'haurà emprès. Que Déu l'hagi perdonat.

3. Mossèn Batlle

Un dels darrers dies del passat novembre, una gernació imponent, el recolliment de la qual era només trencat pels càntics pietosos, omplia el Portal de l'Àngel, el carrer dels Arcs, la Plaça Nova, i després sobreeixia de la vasta església del Pi a les places i carrers que l'envolten. Tots se-

guien les despulles d'un modest sacerdot català, mort als seixanta-set anys, després de gairebé dos d'una llarga agonia que, havent començat per llevar-li l'ús de la paraula, l'havia anat paralitzant lentament, però deixant-li tota la lucidesa. Reproduïm les paraules que són el seu millor retrat i el seu panegíric més ardent, escrites al recordatori dels seus funerals: «Sacerdot immortal — fou l'home fort — clarividént i recte — d'eterna joventut — un infant quasi. — Lleial al Crist — Servís l'Església i ensenyà a servir-la. — Ell féu de la pietat una milícia. — Ciutadà d'aquest món — amà sa terra amb una llei d'amor tenaç i dura. — Pare i amic — conseller intel·ligent. — educador perspicaç i infatigable d'homes — savi i poeta — prudent en son obrar — ferm en l'empresa — escolta entre els millors i forjador d'escoltes — heroi en la darrera prova. — A ell — la nostra gratitud — i la promesa d'ésser dignes de l'obra començada.»

D'aquest seguici fúnebre, al contrari de molts d'altres d'aquests darrers tristos anys, que semblen un trist pretext per a reunir-se els vells fidels d'una antigua fe, per a comptar-se i plànyer-se de les baixes, hom en treia una estranya sensació de plenitud, de vitalitat. Homes de totes les tendències i de totes les disciplines, creients o no-creients, però fidels tots a l'ideal català, noies de totes les classes socials i, sobretot, joves, molts joves. Minyons de deu a quinze anys, joves estudiants i dependents, obrers, tots ells de les generacions sorgides després de la guerra. I amb llur sola presència darrera d'aquell seguici fúnebre, amb aquella afirmació de lleialtat als ensenyaments i a l'apostolat de l'humil sacerdot català desvirtuaven tots aquests esforços de quinze anys de *Frente de Juventudes* i d'*Educación Política* obligatòria. Són molts els qui, aquell dia, entonaven un fèrvid *nunc dimittis*. Sí, la continuïtat estava assegurada; els joves creien en Catalunya. Els vells podien morir-se sense angoixa, que el demà de la nostra terra estava en bones mans, en les d'aquells minyons, escoltes, minyons de muntanya, patrulles i lloparrons que sabien i seguien els manaments d'honor i de ciutadania de Baden-Powell i els interpretaven segons llur fe catalana.

Hom assegura que els estaments oficials, que feien el buit més rigorós, a la premsa i a la ràdio, a la mort d'aquell sacerdot, havien intentat de destorbar la gran manifestació que fou el seu enterrament, i que els delegats del *Frente de Juventudes*, que havien rebut l'encàrrec — com altres vegades assaltaven els campaments dels Minyons de Muntanya — es retiraven escorreguts, davant de la magnitud de l'assistència. Mossèn Batlle, que tantes vegades els plantà cara en el curs dels darrers quinze anys, tornava a vèncer-los, després de mort. Mossèn Batlle! No calia dir res més: ni nom ni altre cognom, ni càrrecs. A darrera hora, de Roma li venia la confirmació de la seva gran tasca i esdevenia, oficialment, consiliari de l'escoltisme català. Però l'escoltisme català, si existia, era gràcies a ell, a la seva tenacitat, al seu patriotisme, fet d'amor «tenaç i dura», a la seva «eterna joventut», que el feia pujar a Matagalls quan ja duia a dintre la malaltia que havia d'endur-se'l.

Mossèn Antoni Batlle, per a molts catalans, era i és el símbol del perfecte sacerdot cristià. Un dels darrers textos que va deixar-nos fou el seu sermó — que ell ja no podé llegir — davant la tomba de Mossèn Lluís Carreras, que el precedia uns quants mesos en el traspàs. El recordatori dels seus funerals també en reprodueix un fragment, d'una força i una emotivitat esborronadores. La doctrina cristiana de la supervivència de l'ànima hi és exposada en termes senzills, però que tenen el dring inconfusible de la fe. «Ara, estem en un dormitori. Cementiri és una paraula grega que significa això: un lloc on hi ha gent que dorm.

»Quantes vegades nosaltres havem dormit vint o trenta en una habitació o en una pallissa. I jo, en ésser l'últim de retirar, us he contemplat a tots ben quiets dormint profundament. Sembla que allà no hi visqui ningú: sembla un cementiri. Però quan a l'alba del nou dia toqui el corn, tothom es llevarà i es veurà clar que aquells nois tots eren vius.

»Això passarà en tots els sepulcres de la terra. A l'alba d'un nou dia sonarà també un corn, que ja va sonar al Sinaí i tothom es despertarà.»

Mossèn Batlle ensenyava de creure. Però

també ensenyava de viure. Perquè en aquest sermó, que té la mateixa grandesa del *Cant Espiritual* de Maragall, hi ha aquesta afirmació: «Puix aquest és el nostre destí: viure. No hi ha més; som fets per viure i ningú no es morirà.» I un autògraf dels darrers mesos de la seva vida, reproduït també al recordatori, afirma, amb un noble orgull: «Som l'Església militant». Una Església davant la qual, tant si compartim com no els seus dogmes, es flecta la nostra respectuosa admiració, perquè entre tants catòlics oficials, que desdenyen la caritat, entre tants predicadors i tants apologistes afanyosos d'afalagar els rics i els poderosos, servidors de l'Estat i defensors de les noves idolatries, surt de tant en tant un home exemplar, servidor de la seva fe, devot de la justícia, enamorat de la seva terra, com era Mossèn Antoni Batlle, continuador i conservador de l'escolisme a Catalunya. Continuador i conservador, en les noves generacions, de tantes coses que no poden morir, perquè «som fets per viure i ningú no es morirà».

Barcelona, gener 1956

EL PROCÉS DE PERE COROMINES

Per AMADEU HURTADO

LA POLICIA judicial era inexistent. La ciutat havia crescut massa de pressa, gairebé a espatlles dels poders públics, que no havien tingut temps d'adonar-se de la necessitat d'adaptar a les noves proporcions l'instrument dels seus serveis. Hi havia una ronda d'un centenar d'homes, dirigits per Antoni Tressols, un policia coratjós, però sense cap instrucció, quasi analfabet, que coneixia en detall el baix fons social de la ciutat per haver-se descabdellat en ell la seva joventut atzarosa, de la qual li venia el sobrenom de Vinagret. Aquesta ronda, entre sinistra i pintoresca per la fatxa dels seus components, havia estat útil en la persecució dels crims crapulosos, perquè tenien quasi bé sempre per a ella la marca d'un autor conegut entre els criminals d'ofici que eren en certa manera la seva clientela; però la criminalitat terrorista li obria de sobte un camp inexplorat, on no tenia altre camí de penetració que les indicacions d'uns confidents improvisats, escollits en el món dubtós de les seves coneixences. S'havia tractat de resoldre a tota pressa el problema amb el nomenament d'algun cap de policia que es pogués considerar més competent per raó dels seus estudis o de la seva professió, però les autoritats es malfiaven a la llarga d'aquesta prova, perquè els resultava més ineficaç que les pràctiques defectuoses de Tressols. El cert és que tant la ciutat en general com la població obrera tenien la mateixa raó en els seus respectius temors d'indefensió o de persecució. Casualment jo havia intervingut en un dels processos militars seguits amb motiu de l'atemptat de Pallàs perquè una de les defenses havia correspost d'ofici a un capità d'infanteria client del bufet d'Odó Martí on treballava i se m'havia encarregat la feina d'assessorar-lo. L'estudi a fons d'aquell procés em va convèncer que la policia judicial no havia posat al tribunal en el camí de la justícia, i tenia dubtes molt vehements sobre la suposada culpabilitat d'alguns dels condemnats que pagava amb la vida les deficiències de tots.

En aquest ambient començava el gran procés de Montjuïc per l'atemptat del carrer de Canvis Vells que havia commogut com cap altre l'opinió per haver anat dirigit contra una multitud popular. Ambient apassionat i boirós, amb la por del crim barrejada a la por de la justícia, amb l'amenaça misteriosa de totes les ressonàncies revolucionàries del món, i amb aquella sensació anguniosa d'un organisme polític nacional que es descomposava en una hora greu per a la salut del país. No és d'estra-

nyar que molta gent de cor, davant d'aquesta confusió de la tragèdia, fluctués entre el desig que la severitat de la repressió no deixés d'ésser justa i el temor que la defensa dels innocents pogués prendre als ulls de la ciutat espaordida l'aspecte odiós d'una simpatia pel crim. I enmig d'aquest desori moral, sortien d'algunes de les institucions guardadores de l'ordre públic uns homes nous, com el jutge militar Enrique Marzo i el tinent de la guàrdia civil Narciso Portas que, desentenent-se de les iniciatives empíriques de Tressols, però aprofitant les seves experiències de vell policia, venien disposats a donar una satisfacció a les indignacions de la ciutat, convertint el procés en un gran acte que creien d'escarment exemplar. L'excés de zel va trair els seus propòsits. Les proporcions que donaven al procés esdevenien tan enormes, que per la força del seu propi pes se'ls havia d'escapar de les mans. N'hi ha prou amb recordar que hi havia 87 acusats, contra vint dels quals el fiscal demanava le pena de mort com autors directes de l'atemptat i contra tots els altres la de cadena perpètua com a còmplices, per a comprendre que el teixit no resistiria les estrebades de la defensa de tantes vides en perill.

La tesi de l'acusació era molt simple. Segons ella, l'atemptat s'havia decidit i planejat en un centre obrer del carrer de Jupí, una d'aquelles vies estretes del casc antic de Barcelona que han desaparegut amb la reforma de la Gran Via Laietana, en unes reunions que tenien lloc tots els dissabtes a la nit amb motiu d'unes conferències públiques sobre temes de caràcter social. I l'acusació sostenia que, durant les conferències, es feien captes per a pagar la fabricació de bombes i altres despeses d'igual mena, i que un cop acabat l'acte, es reunien reservadament els capitostos per a decidir el lloc i la forma d'execució dels atemptats. L'adjudicació de responsabilitats era més simple encara. Els qui havien assistit a les conferències, es consideraven per aquest fet còmplices del crim, passibles de la pena de cadena perpètua, i els que havien pres part a les reunions reservades, eren autors directes, i per aquest motiu, condemnables a la pena de mort! Durant el sumari de la causa, secret per la llei i per la incomunicació total dels acusats, jo no coneixia aquesta tesi, ni sabia de què i perquè era acusat Coromines. Havia estat citat pel Jutjat militar com a testimoni de descàrrec a instàncies del mateix Coromines; però l'interrogatori s'havia limitat a demanar referències sobre la conducta del meu amic que, per raó de la seva incomunicació, no havia pogut avisar-me que seria citat i molt menys prevenir-me del motiu de la declaració. Però en pujar la causa a plenari, es publicava una nota oficial a la premsa exposant les conclusions a què havia arribat provisòriament el procès, acompanyada d'una llista d'autors i de còmplices de l'atemptat, i entre els primers figurava el nom de Coromines. Ho recordo com una de les impressions més punyents de la meva joventut. Aquell matí, que era diumenge, havia trobat a la Rambla, lloc predilecte de passeig en aquell temps, molts amics i coneguts que feien el distret per excusar-se de saludar-me, titllat com era públicament, sobretot d'ençà de la citació com a testimoni de descàrrec, d'amic i company d'un dels autors de l'horrible atemptat. Era aquest un detall inesperat que revelava clarament la força aclaparadora d'una opinió enemiga que trobaria aixecada en massa contra meu en complir el deure de defensar la vida amenaçada de l'amic empresonat. Però tenia a favor meu la lleugeresa i l'agilitat dels vint anys que podien lliscar pel damunt d'un camp tan ple d'obstacles, amb un menyspreu o una inconsciència del perill que els feia impunes.

El grup d'amics de Coromines, citats tots com a testimonis de descàrrec, érem cinc, amb David Ferrer, estudiant de medicina. Ricard Janssens, metge de feia poc, Eduard Fontserè, llicenciat en ciències i director de serveis a l'Acadèmia de Ciències, i Salvador Dalí, advocat com jo, però sense exercici, que preparava les oposicions a Notaria. Els dos advocats ens constituírem en assessors de la defensa de Coromines, i els altres s'encarregaven d'unes gestions prop de personalitats polítiques de Barcelona i de Madrid, que es creien necessàries en vista a la transcendència política que indubtablement

tindria el procés en curs. Ens ajudava a tots la fragilitat de l'acusació, però el principal ajut ens venia de les qualitats excepcionals del defensor militar de Coromines, el capità d'enginyers Francesc Ricart i Gualdo, a qui l'acusat havia hagut d'escollir entre una llista de noms, per a ell desconeguts, d'oficials de l'exèrcit. Era Ricart un home jove, alt, prim, bru, de cabell i barba negres, de faccions lleugerament anguloses, d'aspecte de primer cop reservat, però d'una expressió dolça que invitava a la confiança i a la simpatia. Fill de Barcelona, de família benestant, germanastre del professor de l'Escola de Nàutica Ricart i Giralt, vivia gairebé reclòs en el seu pis de solter, posat amb una distinció de bon gust, allunyat en absolut de tota preocupació, i fins de tota curiositat de caràcter polític, i lliurat completament als treballs tècnics de la seva carrera d'enginyer. No li plaïa molt la missió que per llei li havia estat confiada, tan estranya a les seves ocupacions professionals, i s'endevinava, malgrat la seva discreció, que el molestava el trobar-se ficat de sobte i en un lloc de primer pla, dintre d'un afer que desvetllava tants odis a tota la ciutat. Però els companys de Coromines li van caure en gràcia, potser per la seva joventut, o per la cordialitat amb que neixia per a ell una nova amistat. El cas és que, romput el glaç després de les primeres entrevistes i de feta la coneixença del seu defensat, Ricart prenia amb una gran dignitat i amb una noció ben clara de la pròpia responsabilitat el compliment coratjós dels seus deures de defensor.

Les primeres gestions que prop de les autoritats judicials militars feia Ricart, ben posseït dels seus drets, per a demanar unes diligències que crèiem útils a la nostra defensa, havien estat rebudes amb visible disgust com l'oficiositat d'un home que, per ignorància, abusava d'una posició circumstancial per a pertorbar el descabdellament rutinari del procés. Però quan va tornar a insistir, amb el Codi de Justícia Militar a la mà, assenyalats curosament els articles que recolzaven les seves demandes, les coses canviaren notòriament d'aspecte. Tant el jutge militar com l'Assessoria Jurídica van creure que darrera de Ricart hi havia alguna delegació del Col·legi d'Advocats que l'aconsellava i el guiava, i van prendre una actitud de recel que, si per un cantó els imposava prudència, per un altre els decidia amb evident malhumor a situar-se en una franca posició de lluita. El procés es convertia de fet en el procés personal de Coromines, derivació perillosa de les escomeses de la defensa, perquè s'anava a jugar sobre el cap del nostre amic una greu qüestió d'amor propi i de prestigi de la justícia militar.

Inesperadament, Coromines era objecte d'unes mesures injustificades de rigor que semblaven un avís. Ho sabíem perquè des de la intervenció de Ricart, la incomunicació havia cessat, facilitant-nos pel mitjà del defensor un contacte directe amb l'acusat que ens permetia de conèixer tot el que passava a Montjuïc. I conscient de la gravetat del cas, em decidia a anar a trobar, amb l'amic Salvador Dalí, el Degà del Col·legi d'Advocats, Josep Vilaseca i Mogas, que era a la vegada senador, per a comunicar-li oficialment l'empresonament d'un col·legiat que crèiem injustament acusat d'un horrible crim. Havíem donat aquest pas amb molta aprensió perquè no teníem cap relació personal amb el Degà, i no portàvem cap altra recomanació que el nostre títol modest de col·legiats del torn d'ofici després d'haver fracassat l'intent que havíem tingut de presentar-li una instància signada per un nombre de companys de renom que s'havien recusat. Però la nostra aprensió resultava infundada. Era Vilaseca i Mogas un home d'un natural afable, propens a un humorisme de bon to que, sense danyar els respectes que inspiraven els seus prestigis professionals i polítics, convidava a un tracte de camaraderia en les relacions de company a company dintre els afers de la carrera. Ens va rebre amb molt afecte, ens va escoltar amb molta atenció, i al final, amb una gran franquesa, va resumir el diàleg dient-nos que abans que tot es volia informar personalment dels fets i que obtindria el permís del Capità General Despujol, per a pujar al castell de Montjuïc i conèixer el company empresonat. Era tot el que volíem.

La visita de Vilaseca i Mogas a Montjuïc marcava un moment transcendental del curs del procés. Als ulls de les autoritats judicials militars, se'ls feia evident la intervenció del Col·legi en el cas Coromines, i no d'una manera oficiosa darrera la persona del defensor militar, sinó en una forma ostensible per mitjà de la primera autoritat professional. I per la seva part, Vilaseca havia sortit de la visita, després d'una llarga conversa amb Coromines, convençut que li havíem referit la veritat, i fortament impressionat del drama que s'estava jugant damunt del terror legítim de Barcelona. Senador conservador, estava lluny Vilaseca de sentir cap simpatia per les idees que s'atribuïen a Coromines, ni per les que realment tenia; però home de món i d'una exquisida cultura, no podia vèncer les repugnàncies del seu esperit davant d'una mostra tan viva de l'odi incivil que condemnava les inquietuds intel·lectuals de l'home d'estudi com la causa del més espantós dels crims.

No vaig a recordar tots els episodis emocionants del procés, alguns d'una amenaçadora gravetat per a la meva seguretat personal, perquè eren gairebé diaris i omplirien un llibre voluminós. Però no puc passar per alt un incident fins ara inèdit que influí molt en la solució de l'afer.

Nosaltres sabíem que cinc dels acusats havien estat objecte d'un tracte de violència per a obtenir d'ells algunes declaracions que es creia que s'obstinaven a no voler donar. Aquest procediment d'investigació havia començat amb el fi de comprovar les primeres sospites de la policia judicial sobre la participació directa en l'atemptat d'un jove anarquista, Lluís Mas, desaparegut des de l'endemà del crim. I és entre els amics més íntims i alguns parents del fugitiu, que havien estat escollits els qui havien de proporcionar de grat o per força les referències que exigia la persecució del pressumpte culpable. Però un cop adoptat el sistema, no té límit, i en aquell cas, va servir de base a moltes de les acusacions, entre elles la que pesava damunt de Coromines. Era un d'aquells cinc desgraciats, l'únic que l'acusava d'haver assistit a les famoses reunions reservades on es decidia l'execució dels atemptats. Com és natural, havia d'ésser l'objectiu més important de la defensa de Coromines l'interrogatori d'aquest únic acusador, tant més quan ell i els altres quatre que havien rebut el mal tracte formaven un grup separat de tots els acusats, en un departament apartat del castell, sense contacte ni relació amb ningú, situació visiblement anormal que justificava les més greus sospites. En arribar la causa a plenari, els defensors eren invitats per llei a assistir a la lectura de càrrecs que sortien del procés contra dels seus defensats, i al mateix temps, a proposar les proves de què desitjaven valer-se davant del Consell de Guerra, amb el ben entès, però, que entre les proves limitades que consentia la llei hi havia l'interrogatori dels testimonis que ja haguessin declarat en el sumari si abans havien estat cridats a ratificar la seva declaració davant del Jutge, en presència del defensor i de l'acusat. El capità Ricart va demanar la nostra ratificació com a testimonis de descàrrec per a poder ésser interrogats al seu dia davant del Consell, i amb el mateix objecte, va demanar igualment la ratificació de l'acusador de Coromines i la d'altres dels seus quatre companys d'infortuni. El jutge militar accedia a la primera petició, i sense adonar-se de la gravetat del que feia, negava la ratificació de totes les altres declaracions demanades pel defensor.

Amb això començava l'incident que havia de tenir tantes i tan importants conseqüències. L'endemà mateix Ricart presentava un recurs fundat que li havíem preparat per a insistir en el dret a demanar les ratificacions denegades, i deia que l'autoritat judicial només podia refusar-les si reconeixia de manera ben explícita que les declaracions dels empresonats no s'havien de tenir en compte pel Consell de Guerra, perquè no eren declaracions de testimonis amb garanties legals d'autenticitat. Després de quinze dies de reflexionar, sortia la resolució del recurs, signada pel Capità General que era per llei l'única autoritat judicial en nom de la qual funcionaven com a subalternes totes les altres. Deia, en resum, que no hi havia necessitat de les ratificacions demanades perquè els qui havien fet les decla-

racions de què es tractava, si bé eren uns testimonis iguals que els altres, també eren a la vegada processats, i en aquest concepte, calia tenir en compte que tots s'havien ja ratificat al moment de la lectura de càrrecs contra cadascun d'ells. El jutge i l'assessoria jurídica havien salvat de moment amb aquest subterfugi el perill que fossin interrogats els cinc presos sospitosos; però no s'adonaven que la lògica de la seva teoria, amb tot i ésser contrària a llei, els havia obligat a fer dir al Capità General en la seva resolució, que tots els qui havien ratificat les seves declaracions podien ésser interrogats davant del Consell de Guerra.

El Consell tenia lloc al cap d'un temps a Montjuïc en presència d'uns seixanta oficials de l'exèrcit en funcions de defensor, i a les primeres hores de la nit, després de llegida la voluminosa documentació que exigia la llei, el President preguntava als defensors quines eren les proves que volien que es fessin. El capità Ricart s'aixecava tot seguit per a demanar el nostre interrogatori i el del pres acusador de Coromines juntament amb dos d'altres del seu grup. El President, aconsellat per l'assessor, es negà a l'interrogatori dels presos, però Ricart s'aixecà de nou i demanà que es llegís la resolució dictada pel Capità General en decidir el seu recurs sobre la mateixa qüestió. Ordenada la lectura, es sentia amb estranyesa a la sala la veu sense expressió del funcionari recitant les paraules del Capità General que deien que tots els acusats, per haver-se ratificat en les seves declaracions dintre el plenari de la causa, podien ésser interrogats pel Consell de Guerra. Enmig d'una gran expectació, el capità Ricart, amb una certa solemnitat, i no sense emoció, s'adreçava al president i li deia: «Per ordre del Capità General, que és la nostra suprema autoritat, insisteixo en què siguin interrogats els presos que he demanat.» Ràpidament, l'assessor feia ajornar el Consell per a l'endemà, sorprès per un conflicte que no havia previst.

A les vuit del matí següent, entrava a la Plaça d'Armes del castell, cap a on havia començat a pujar les primeres clarors del dia. En aquella hora freda i brumosa d'un matí hivernal que no oblidaré mai, un dels angles de la gran plaça semblava un vesper. Tots els defensors parlaven amb vehemència dels incidents de la nit passada, que havien donat un interès insospitat a la tasca pesada que la llei els havia imposat. Es preguntaven per quin motiu s'havia d'impedir que fossin escoltats uns homes que estaven allà, a pocs passos, a l'abast del Consell, i començava a córrer el rumor d'unes tràgiques irregularitats que es volien ofegar. L'incident prenia aleshores uns aires de misteri que els excitava la curiositat com un enigma de drama fulletonesc en el quals tots eren impensadament actors. La figura de Ricart, d'una elegància natural, desproveïda de tota afectació, es destacava del conjunt perquè, a desgrat de les seves protestes d'una modèstia escaient, tots els oficials defensors s'acostaven a estrènyer-li la mà i a felicitar-lo pel seu coratge. Era l'heroi d'unes hores d'emoció que en prometien d'altres si eren certs els rumors que per moments creixen d'unes suposades violències contra cinc dels processats. Entretant, es formava, al centre de la Plaça d'Armes, la cadena dels acusats que havien sortit a grups dels diferents pavellons. Emmanillats tots de dos en dos, sense altra excepció que la propagandista Teresa Claramunt, que anava amb les mans deslligades, la llarga cadena formada per més de vuitanta homes, conduïda per unes parelles de la guàrdia civil amb arma al coll, va desfilar pel davant dels defensors i de tots nosaltres enmig d'un silenci impressionant, en direcció a una dependència pròxima a la sala del Consell. I uns minuts després, sortia inesperadament per la porta d'una escala que pujava dels soterranis un grup estrany d'homes que semblaven arribats en aquell moment del carrer. Anaven en colla, sense cap ordre de formació, tots ells amb les mans lliures, com uns companys que van a la feina; però passat l'efecte del primer cop de vista, es descobria que els uns eren al mig del grup i els altres els voltaven, que aquells eren presoners i els seus acompanyants uns guàrdies sense armes, amb casquet i vestit de caserna. És difícil per a la meva ploma traduir l'expressió d'aquells homes. Fora d'un d'ells, un jove magre i molt pàl·lid que caminava amb les mans

plegades i els ulls mig closos adreçats al cel, tots ens miraven amb un menyspreu definitiu i rancuniós com del qui ja no espera res de les coses d'un món que repugna. En passar pel davant de nosaltres, que anàvem el més mudats possible, un d'aquell grup, el del vestit més espellifat, i d'un barba descurada, va dir en veu alta dirigint-se als altres: «Guaita, guaita; tenim públic de Liceu; potser encara farem sort.»

Es veia clar que, en presència d'aquella munió d'oficials encuriosits i excitats, seria molt difícil donar al conflicte pendent una solució que no calmés tots els seus recels. Represa la sessió del Consell de Guerra, el president proposava i ordenava que, abans de prendre cap decisió, fossin examinats els testimonis de fora del castell; i tot just retirat el darrer d'aquests, el mateix president, en termes molt cordials, demanava als defensors que llegissin sense més dilacions els seus informes de defensa, amb la promesa formal que els feia, per acord unànime del Consell, de cridar després tots els acusats sense excepció per a poder ésser interrogats. Acceptada per tothom aquesta proposta transaccional, les sessions es descabdellaven amb tota normalitat, esperant el moment de comparèixer els presos que, per la imprudència de les autoritats judicials, havien passat a ésser el motiu més emocionant de l'atenció de tothom. Arribat el dia de la desfilada dels processats, després de llegits tots els informes de defensa, quatre d'aquells homes separats tant de temps de la vida del món, en trobar-se rodejats d'un nombre imposant d'oficials manifestament disposats a escoltar-los amb el màxim interès, es deixaven endur per un sentiment desconegut de confiança i de necessitat de comunicar-se amb els altres homes fins que no quedés res per revelar del secret del seu dolor. I l'un darrera l'altre, durant unes hores dramàtiques, anaven desgranant la història del seu captiveri, i explicaven el perquè havien fet les seves falses declaracions. Alguns d'ells, amb un gest ràpid, havien despullat el seu cos davant del Consell per a mostrar els rastres inesborrables dels dies del mal tracte, i mentre tots els presents sentien l'angúnia dels llargs relats patibularis, el darrer dels cinc presoners passava pel davant d'ells com l'havíem vist nosaltres a la Plaça d'Armes, pàllid i magre, amb les mans plegades i els ulls mig closos adreçats al cel. Es deia que en la tragèdia havia perdut l'enteniment.

El procés acabava de rebre un cop mortal. Quan uns dies després es coneixia la sentència del Consell de Guera es sabia que més de seixanta dels acusats eren absolts, que els condemnats a mort eren reduïts a quatre i que als restants, entre ells Corominas, els eren imposades penes diferents fins a un màxim de vint anys de reclusió. Per raó de les penes de mort, la causa passava legalment a la revisió del Consell Suprem de la Guerra, format per militars d'alta graduació i per magistrats togats. Les gestions dels nostres amics prop dels personatges polítics, havien aconseguit despertar un interès que els termes de la sentència de Barcelona accentuaven amb molta força. Jo havia fet amb aquest motiu la coneixença de Nicolàs Salmerón, al partit del qual havia pertangut Corominas, i per ell començaven les meves primes relacions amb Gumersindo de Azcárate, Francisco Giner de los Ríos i els homes de la «Institución Libre de Enseñanza» que tenien una influència considerable en els medis intel·lectuals de Madrid. El president del Consell, Antonio Cánovas del Castillo, s'havia cregut obligat a informar-se personalment de les particularitats més importants del procés, i es deia que havia acudit a la gran confiança que li inspirava Manuel Duran i Bas, amic i correligionari del seu company de Senat Vilaseca i Mogas. S'afegia que Duran i Bas havia donat, amb el concurs personal de Vilaseca, el seu informe i que en vista d'aquest, Cánovas li havia demanat una nota sobre l'aspecte jurídic de la situació d'alguns dels processats que havia servit de pauta per a redactar algunes de les consideracions fonamentals de la sentència definitiva del Suprem. El cert és que aquesta sentència augmentava el nombre dels acusats absolts, entre ells Corominas i alguns dels cinc del grup tràgic, a la vegada que atenuava les penes d'altres però afegia un nom a la llista dels condemnats a mort.

(*Del llibre* Quaranta anys d'advocat, *d'aparició imminent.*)

INFORMACIÓ I COMENTARIS

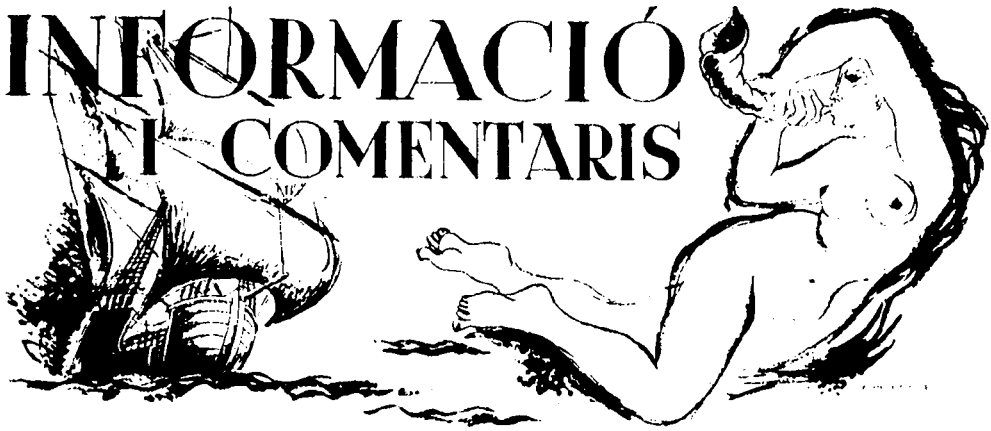

El doctor Josep Trueta ha estat a Mèxic

El 23 de gener passat, al local de l'Orfeó Català de Mèxic, l'Institut Català de Cultura inicià les seves activitats amb una conferència del doctor Josep Trueta, catedràtic de la Universitat d'Oxford — únic catedràtic català d'aquella Universitat després de Joan Lluís Vives, a principis del segle XVI —.

El doctor Trueta descriví la situació actual de Catalunya en els aspectes polític, econòmic i espiritual, i en va treure conclusions esperançadores per al futur del nostre país, amb un optimisme que ens va semblar justificat i que sabé contagiar als seus oients, la majoria ja optimistes per naturalesa. Amb vocabulari i procediments d'exposició propis de l'home de ciència, el doctor Trueta va sostenir que per una feliç combinació de les circumstàncies i del caràcter emprenedor i constructiu dels catalans, tenim dret a esperar, sense pecar d'il·lusos, que superarem totes les dificultats actuals i que en un futur pròxim veurem restablerta una normalitat que ens permetrà dur el nostre país pels camins de la grandesa que ja havíem emprès i que vam veure barrats, momentàniament, el 1936.

Va presidir l'acte el doctor Pere Bosch Gimpera, president de l'Institut Català de Cultura. Hi estaven presents el doctor Antoni Peyrí, F. Farreras Duran, Antoni Dot, Ramon Peypoch, J. Soler Vidal, A. Pi-Sunyer Llorens, Eduard Ragassol, Francesc Alcalà Llorente i Vicenç Riera Llorca, de la Junta de l'ICC; el doctor Salvador Armendares i Miquel Ferrer, de la Institució de Cultura Catalana; Francesc Duran Rossell, Carles Ferrando, Francesc Úrsul i Estanislau Torroja, del Consell Directiu de l'Orfeó Català, i una seixantena de socis de l'Institut Català de Cultura i de l'Orfeó Català.

*

El doctor Josep Trueta, que avui ocupa un dels llocs més destacats entre els homes de ciència de tot el món, va néixer a Barcelona l'any 1897 i va estudiar a la Universitat de Barcelona. En acabar la carrera de Medicina, començà a exercir la professió com metge ajudant del doctor Corachan, que acabava de ser nomenat director del Servei de Cirurgia de l'Hospital de la Santa Creu i Sant Pau. El 1934 el doctor Trueta guanyava per concurs oposició la plaça de director que havia ocupat abans el doctor Corachan, càrrec que ocupà fins a la seva sortida de Catalunya el 1939. En el curs de la guerra espanyola posà en pràctica el tractament de les ferides pel procediment de la cura oclusiva, que ja emprava en els traumatitzats en accidents de treball. En passar a França fou invitat a anar a donar unes conferències a Londres, on ja havien cridat l'atenció els seus mètodes, i on va explicar, davant dels homes dirigents de la sanitat britànica, les seves experiències sobre el tractament de ferits en la defensa passiva. Els seus procediments van merèixer l'aprovació de les autoritats de la Gran Bretanya, les quals els van dur a la pràctica amb tant d'èxit que el nombre d'amputacions va baixar en un 65 per cent. El doctor Trueta va ser invitat a traslladar-se a Oxford, on el professor Girdlestone posà el seu servei de cirurgia ortopèdica del Windfield Morris Orthopoedic Hospital a la seva disposició. A la mort del doctor Girdlestone, el doctor Josep Trueta va ser nomenat, mitjançant concurs, director de l'Hospital,

que té ara el nom de Nuffield Orthopoedic Center. El 1947 la Universitat d'Oxford li atorgà el títol de Doctor Honoris Causa. Més tard, a Montreal, Canadà, en atorgar-li el mateix títol, el director de la Universitat d'aquella ciutat va dir que ho feia «en nom de les mares dels soldats canadencs, per la quantitat de vides que el doctor Trueta havia salvat». Avui el nombre de distincions atorgades al doctor Trueta, en condecoracions i càrrecs a les societats científiques, és veritablement imponent. És, naturalment, membre de la secció de Ciències de l'Institut d'Estudis Catalans.

Alguns dels seus treballs publicats són: *Tractament de les fractures de guerra* (1938); *Treatment of war wounds and fractures* (1939); *Principles and Practice of War Surgery* (1943); *Cirugía de guerra y urgencia* (Mèxic, 1944); *The Spirit of Catalonia* (Oxford, 1947); *L'esperit de Catalunya* (Mèxic, 1950); *Estudio sobre la circulación renal* (1949)). El 1947 ja havia estat publicat en anglès aquest treball d'investigació que transforma totalment el concepte de la circulació renal i que encara està en discussió. Va ser considerat tan important, que el doctor Trueta fou candidat al Premi Nobel de Ciències, el qual no li fou atorgat perquè l'autor va voler que signessin el treball, amb ell, els seus col·laboradors i aquell premi no és atorgat més que a un o dos autors d'una mateixa obra.

*

Durant la seva breu estada a Mèxic, el doctor Trueta va ser objecte de diverses distincions. En el Congrés de la Sociedad Latinoamericana de Cirugía Ortopédica y Traumatología, va ser honrat com correspon a la seva alta categoria; l'ambaixador de la Gran Bretanya va invitar-lo a visitar l'ambaixada; els metges catalans residents a Mèxic — un grup força nombrós — van dedicar-li un banquet i tota la premsa mexicana va parlar-ne, comentant elogiosament la seva obra.

Acabades les tasques del Congrés, el doctor Trueta va marxar de Mèxic cap a Colòmbia, on havia de donar diverses conferències a la Universitat de Bogotà. Després anirà a Venezuela, amb el mateix fi. I espera estar de tornada a Oxford a darreries de mes.

Josep Trueta

Josep Trueta en la seva conferència a l'Orfeó. D'esquerra a dreta, Deogràcies Civit, Manuel Alcàntara Gusart, Salvador Armendares, Antoni Dot i el conferenciant.

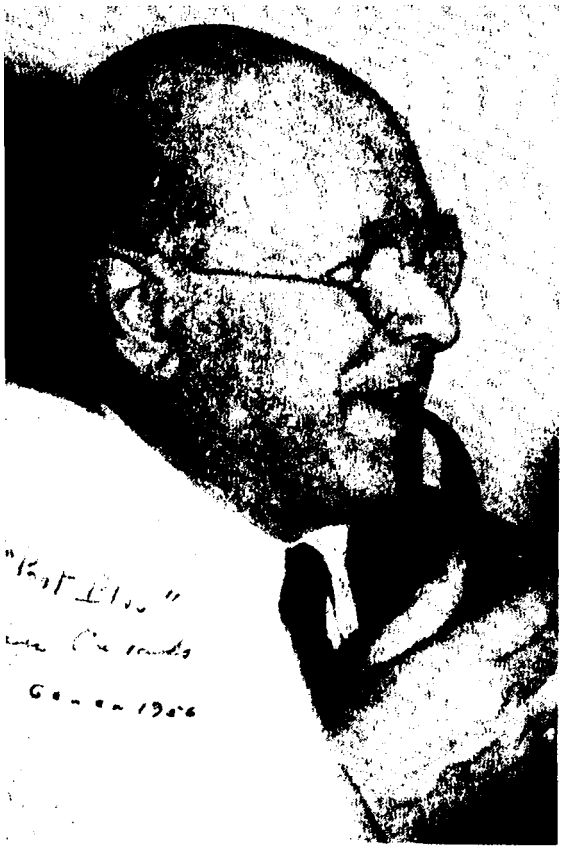

El MESTRE PAU CASALS A VERACRUZ

EMOCIO i MUSICA

El dimarts 24 de gener del 1956, al petit aeriport de Las Bajadas, a Veracruz, hi havia gran nerviosisme. Gent ja de certa edat que esperava tornar a veure Pau Casals; joves i nens que veuríem per primera vegada aquest personatge gairebé llegendari, de qui ens havien parlat tant i havíem llegit tant! Tothom esperava. Les màquines de cinema i fotogràfiques estaven a punt! Un soroll al cel i tothom mira! Res, és l'avió normal de línia. Per fi, de la caseta de control, un avís: «¡Ahora sí es él!» Tots correm cap al cordó format per soldats; ens apretem els uns contra els altres, ens posem de puntetes; els pares aixequen els nens; en fi, tothom mira cap a l'arc floral que diu: «Bienvenido, Pablo Casals». L'avió arriba! S'atura! S'obre la porta! La gent trenca el cordó i corre cap a l'avió... El Mestre Pau Casals apareix, després de donar les gràcies als dos pilots que el portaren de l'Havana. Pau Casals, el que havíem vist en tantes fotos, el mateix; baixet, gras, calb, d'ulls blaus penetrants, ulleres rodones, capell i paraigua negres; és ell! Tot seguit treieren el cel·lo, que ens encisarà uns minuts. Paraules d'afecte per a tothom, petons, abraçades, llàgrimes, crits, rialles, empentes, fotos, cine, micròfons: tot es reuní en aquest moment tant emocionant i en realitat ningú no pot donar compte complet del succeït. L'alcalde de Veracruz, Ramírez Gobea, i les autoritats veracruzanes li donaren la benvinguda; després tots els catalans, espanyols i mexicans li mostraren llur alegria de veure'l altra vegada i a Mèxic. Es trobaven reunits en aquest moment l'home i el poble que lluiten coratjosament per uns mateixos ideals. Finalment, se n'anà en el cotxe del governador de l'Estat de Veracruz a casa del doctor Vicente F. Melo, de qui fou hoste durant la curta estada a terres mexicanes.

L'endemà, amb més calma i emmarcat per la casa tranquila i reposadora del doctor Melo, vàrem conèixer el Mestre Casals llegendari com a home, com a artista i com a patriota. Casals és tranquil, pacífic, mesurat, sentimental, afable; es reuneixen en ell totes les qualitats que en fan un gran home. Té frases d'agraïment i simpatia per a tots, i repeteix: «Que bé! Que bé! Que maco!» Està emocionat. Tota la seva persona irradia pau, tranquilitat i al mateix temps neguit, ganes de conèixer coses, de descobrir.

Vingué gent de tot arreu de la República Me-

xicana, dels Estats Units i de Centre Amèrica a veure'l, a saludar-lo, a conèixer-lo. Rebé milers de telegrames i cartes d'arreu del món (entre elles, una d'un pres de Veracruz, que li deia que no podria veure'l per estar complint la condemna; el Mestre s'entendrí, se li mullaren els ulls, i demanà a l'alcalde si podria disminuir-li la pena; el pres fou posat en llibertat. Gest magnífic del Mestre, de l'home). El Mestre es preocupa per la sort dels obrers, dels humils; vol que tots puguin gaudir de les mateixes llibertats, que tots tinguin el privilegi de viure; en sortir del Teatro Carrillo Puerto, on se celebrà l'acte folklòric de l'Orfeó Català i del Centre Basc, un estibador brut, sense afaitar, amb barret a una mà, li volgué donar l'altra, de la manera tan particular com ho fa la gent humil de Mèxic; sense apretar, sense apropar-se, mirant a terra, per temença a la resposta que pugui tenir el seu gest; el Mestre l'estirà i el besà i l'estibador féu el mateix. Quin quadre...! És la característica principal del Mestre, arribar al poble, fer-li sentir que també ell n'és. Actes com aquest es multiplicaren cada dia amb les serventes, soldats, pescadors, policies de trànsit; a tots els donà la mà, els parlà, s'interessà per les seves coses.

A mig matí, després d'una llarga passejada iniciada molt aviat i a pas ferm, puja a la cambra i «comença el dia», assajant durant una hora. La casa del doctor Melo es paralitza per a sentir-lo, i les notes surten per la finestra. Una suite de Bach i una altra... Quina meravella, quina alegria dóna a Bach; no és el Bach germànic, fred, és un Bach sentit, aprofundit. I ara una Barcarolla, i una Gavota, i una Aria... Cada tros és diferent, té la seva personalitat, té el seu sentit; no és la construcció seriosa i gairebé impenetrable del Bach a què estem acostumats. És seriós, és imponent, sí, però d'una altra manera que no es pot expresar; hom ha de sentir-l'hi per poder comprendre'l i viure'l. La vigoria i seguretat amb què ataca el seu Berzoni són inigualables; tot és força, és nervi, és passió, és la sang llatina en tensió davant el majestuós...

En tocar a l'Ajuntament, en l'acte en què el declararen Fill Predilecte de la ciutat de Veracruz i Doctor Honoris Causa de la Universitat, el seu Bach ens emocionà a tots; i la gent que el sentia pels altaveus del Zócalo, drets amb el capell a la mà; els que estaven als cafès; els que érem dins la sala, descobrírem un món nou, una fita a la qual ens semblava que mai ningú no podria arribar, i Casals hi arribà! Després, el *Cant dels Ocells*. En tocar les primeres notes sentirem un calfred; ens féu plorar a tots, pensant en la Pàtria llunyana, en la Pàtria que hem deixat, en

PREMI JOAN SANTAMARIA

Per commemorar el nom i l'obra literària de l'escriptor català Joan Santamaria, es donarà el dia 26 de maig del 1956 un premi literari, que durà el nom de l'il·lustre autor de Visions de Catalunya *i que serà adjudicat a l'autor d'una narració original i inèdita, escrita en català, d'acord amb les següents bases:*

1.ª Podran concórrer a aquest premi tots els escriptors catalans, sigui quina sigui llur residència, procedents del Principat, les Illes, País Valencià, Andorra, Rosselló, Alguer o qualsevol altre indret on la llengua catalana sigui parlada.

2.ª Les obres que aspirin als Premi Joan Santamaria hauran de tenir una extensió mínima de vint-i-cinc pàgines holandesa (21,5 × 27,5) i un màxim de trenta-cinc pàgines del mateix format i seran trameses mecanografiades a doble espai, en dos exemplars.

3.ª Les obres hauran d'ésser trameses sense signatura, amb una plica adjunta en l'exterior de la qual figuri el lema o el títol de l'obra, i que contindrà el nom i l'adreça de l'autor.

4.ª La tramesa d'originals haurà de fer-se abans del dia 19 d'abril, primer aniversari de la mort de Joan Santamaria, a l'adreça següent: Senyor Rafael Dalmau, Avinguda de Roma, 137, Barcelona.

5.è L'import del Premi Joan Santamaria és de cinc mil pessetes, i no podrà ésser dividit. Tampoc no podrà ésser declarat desert si no és per acord unànime dels cinc membres del Jurat.

6.è Farà l'adjudicació del Premi Joan Santamaria, el dia 26 de maig del 1956, un jurat de cinc membres, els quals seran els senyors Ferran Soldevila, Ramon Aramon i Serra, Joan Escofet i Soler, Rafael Tasis i Rafael Duran, el darrer dels quals actuarà de secretari.

7.è La votació es farà per majoria absoluta de vots, amb els torns d'escrutini que siguin necessaris per a obtenir un mínim de tres vots sobre una obra determinada.

8.è La concessió del Premi Joan Santamaria no implica cap cessió de drets per part de l'autor premiat ni cap compromís d'edició de la seva obra. Tanmateix, aquesta haurà de dur, en cas de publicació, la menció «Premi Joan Santamaria 1956» sota del seu títol.

9.è Els originals no premiats podran ésser recollits per llurs autors, prèvia identificació i obertura de la plica, fins a sis mesos després de la concessió del Premi, al domicili del secretari.

Barcelona, 1 de febrer del 1956

EDITORIAL XALOC

DE MÈXIC

Col·lecció Proteu

J. PINEDA FARGAS

HIMNES I SALMS A CATALUNYA

Pròleg d'Agustí Bartra

Un volum de 112 pàgines $ 10.00

Més opinions referents a HIMNES I SALMS A CATALUNYA

● He llegit en la intimitat de la llar els vostres *Himnes i Salms a Catalunya;* és la veu d'un cristià i d'un fervorós patriota. Aqueixa simplicitat en dir les belles coses és un do de les ànimes pures. Són petits poemes en prosa impregnats d'amor a la llibertat i a la terra mare. — *Agustí Cabruja.*

Secció Literatura

ODÓ HURTADO

UNES QUANTES DONES

Un volum de 243 pàgines, amb il·lustracions de J. Giménez Botey, Joan Giménez Giménez i Tísner, $ 20.00

El llibre d'Odó Hurtado es fa admirar per molts conceptes: per la justesa i la regularitat del seu estil; per les notes lleument sentimentals o irròniques; per la fina observació dels éssers que estudia; per la diversitat de caràcters que ha sabut captar i per l'ambient i situacions sempre tan d'acord amb el tema que desenvolupa. — *Pere de Bergueda a* Ressorgiment *de Buenos Aires.*

MONOGRAFIES BAGES

Acaben de publicar

VICENÇ RIERA LLORCA

CATALUNYA EN LA CORONA D'ARAGÓ

64 pàgines $ 6.00

Distribuïdor: DIFUSORA DEL LLIBRE
Apartado 10319. México 1, D. F.

la Pàtria que no coneixem. Catalans, mexicans i espanyols, tothom plorà en sentir aquest *Cant dels Ocells;* tots sentíem un home que per mitjà d'un instrument musical feia comprendre l'amor per la seva Pàtria, l'enyorança, el dolor físic i moral d'ésser-ne fora, l'optimisme de poder-hi tornar i l'agraïment a tots els que saberen rebre'ns amb els braços oberts. L'acte de l'Ajuntament fou al meu entendre el més emotiu i cordial.

A la nit del mateix dia, dissabte 28, tingué lloc el concert al Cine Variedades, amb l'Orquestra Simfònica de Xalapa dirigida pel Mestre Luis Ximénez Caballero. Interpretaren *Pequeña Obertura* de Lavalle (sots-director de la O.S.X.), *Simfonia 29 en La major* de Mozart i *Simfonia Nº 5 en Mi menor opus 95 Nou Món* de Dvorak. La direcció de Ximénez Caballero fou sòbria, neta i sentida. Segurament l'O.S.X. no donà tot el que podia, degut al nerviosisme de tocar per a Casals i al comportament poc respectuós del públic. Sigui com sigui, la orquestra sonà bé, i traient tot el profit possible de les obres. A la mitja part el Mestre ens oferí la *Suite Nº 3* de Bach. Quina emoció! Tenir el previlegi de sentir-lo tocar en públic després de tants anys de no voler-ho fer! La seva interpretació fou senzillament meravellosa. I per cloure, tocà el *Cant dels Ocells* acompanyat d'una part reduïda de l'O.S.X. Fou la primera vegada que sentírem el *Cant dels Ocells* amb cel·lo solista i acompanyament d'orquestra. Particularment m'agrada més amb cel·lo sol. Es treu més profit de l'obra i una major expressió. Fou un acte molt reeixit i emotiu, per ésser la primera vegada, des del 1938, que el Mestre Pau Casals tocava en públic. Com és costum a Mèxic, després del concert es reuniren Pau Casals i Luix Ximénez Caballero a casa del doctor Melo, on es servì un bufet fred amenitzat per *mariachis, sones Veracruzanos* i *huapangueros* amb vestits originals. El Mestre s'interessà molt per la música alegre i viva dels *Huapangos Veracruzanos* i la trista i melangiosa dels *Corridos Jalicienses,* escoltant aquestes obres fins molt tard. Fou una vetllada que el complagué molt, segons em digué l'endemà.

El diumenge, al Teatro Carrillo Puerto, l'Orfeó Català amb l'Esbart Dansaire i la Massa Coral, i els Espatadantzaris del Centre Basc oferiren un acte folklòric. En veure el Mestre tants joves catalans ballant amb els vestits típics s'emocionà molt i demanà amb llàgrimes als ulls si li podien ballar una Sardana. Casals, emocionat, semblava per moments que no era a Veracruz, sinó a Vendrell o a Sant Salvador. També quan les dues noies del Centre Basc baixaren per fer-li present d'una bandera d'Euzkadi s'emocionà molt el Mestre, i ell i les noies ploraren i es besaren. La Massa Coral interpretà magníficament set cançons, que ens portaren la nostàlgia de la Pàtria en aquesta diada tan emotiva. En cloure l'acte, Casals sols digué unes paraules, car l'emoció li impedia parlar més: «El espíritu de Catalunya está hoy aquí».

Després de conviure amb el Mestre durant una

setmana i de sentir que hi han grans homes com ell que lluiten per la justícia i l'ètica, que són amables, senzills i francs, i al mateix temps grans artistes conscients de la seva missió i de la seva interpretació, sentim una sotragada i veiem el món d'una altra manera millor, amb ganes de lluita, de perfeccionar-nos, de donar-ho tot per Catalunya. Després de parlar, veure o sentir Pau Casals, la Joventut Catalana es sent obligada a seguir les seves petjades i dur a terme l'ideal pel qual ell ho ha donat tot i ho ha deixat tot . . . — AUGUST PI-SUNYER I LLORENS.

ELS HOMENATGES AL MESTRE

L'arribada

Des de molt abans de l'hora fixada per a l'arribada de l'avió en què Pau Casals féu el viatge fins a terres mexicanes, el port aeri de Las Bajadas, de Veracruz, es trobava vessant de gent desitjosa de saludar i de retre homenatge a l'il·lustre violoncel·lista català. La seva vinguda a Mèxic — així ho ha declarat reiteradament — obeïa a un vell propòsit de saludar amics i compatriotes i d'agrair a les autoritats mexicanes l'acolliment cordial que dispensaren als exiliats del règim franquista.

Entre les personalitats congregades a Las Bajadas esmentarem G. Fernández Gamudi, secretari general del Govern de l'Estat; F. Ramírez Govea, president municipal de Veracruz; els síndics doctor Vicente Ortiz Lagunes i professora Rita Serna; el rector de la Universitat Veracruzana, Aureliano Hernández Palacios; el doctor Vicente F. Melo, president de l'«Asociación Veracruzana de Conciertos»; la pianista Esperanza Cruz de Vasconcelos, en representació del «Seminario Mexicano de Cultura»; la pianista Ray Lev, arribada expressament de New York; F. Farreras Duran, Manuel Galés i E. Canturri, pel Parlament de Catalunya; Enric Aracil, directiu de la Casa de València; Francesc Duran Rossell, Carles Ferrando, Francesc Salvat, Francesc Ursul i altres dirigents de l'Orfeó; nombrosos representacions d'entitats republicanes, al cap de les quals figurava Indalecio Prieto; Dalmau Costa i la seva esposa, la gran actriu Emma Alonso; Dolors Bargalló, directora del programa «Catalunya»; el doctor Emili Folch Guimerà, en representació dels catalans residents a Torreón; el doctor Pelai Vilar, de Pachuca; un nombrós grup d'amics de Guadalajara, amb Antoni Gilabert al front; enviats, en fi, del Govern d'Euzkadi i del moviment galleguista de Mèxic.

L'avió tocà terra a la 1.45 de la tarda del dia 24 de gener. Oberta la portella, aparegué el Mestre Casals, acompanyat del seu incomparable *Bergonzi*.

«Dono gràcies a Déu d'haver-me donat vida

EL paper utilitzat
per aquesta revista
és adquirit a

PAPEL-MEX, S. A.

Ayuntamiento N.° 112
MEXICO, D. F.

GALERIES TUSÓ

- PER REGAL TENIM GRAVATS DEL SEGLE XVIII I CONTEMPORANIS
- MARCS A LA MIDA PER A PINTURES MODERNES I ANTIGUES
- MOBLES I DECORACIÓ

Tel. 35-40-20
Génova, Nº 34 - MEXICO 6, D. F.

per arribar novament a terres de Mèxic», foren les seves primeres paraules.

L'emoció, tant de temps continguda, esclatà en torn de la commovedora figura del Mestre.

La tarda del mateix dia de l'arribada i els dies 25, 26 i 27, en què es projectava repòs per al Mestre, foren un desfilar inacabable de particulars i de representacions oficials i de cultura. La magnífica residència del doctor Vicente F. Melo, amfitrió de l'eminent català, restava generosament oberta per tothom. Tots rebien la paraula càlida i cordial del Mestre.

Recordem, entre molts altres, els senyors Lluís Nicolau d'Olwer, Pere Bosch Gimpera i Miquel Santaló; el general Heriberto Jara, amb un missatge del general Cárdenas; els il·lustres escriptors Alfonso Reyes i Rómulo Gallegos, ex-president de Venezuela; el director de l'Orquestra Simfònica de Xalapa, Mtre. Luis Jiménez Caballero; el poeta L. Sánchez Arévalo, president municipal de Córdoba; el pintor franco-ucrainà Manc Katz; els generals Miaja i Llano de la Encomienda; les pianistes Clara Kacz i Esperanza Pulido, que convisqué amb el Mestre durant la seva estada al port; els crítics Baqueiro Foster i F. Díez de Urdanivia; Ramon Peypoch, Víctor Alba i Joan Vila.

En el teatre-estudi del doctor Melo vam tenir el privilegi d'assistir a diverses sessions íntimes de música en honor del Mestre Casals. El dia 25 va presentar-s'hi el jove violoncel·lista mexicà Guillermo Helguera; el dia següent, la pianista nordamericana Miriam Wagner hi va interpretar obres de Beethoven i de Johann Sebastian i K. P. Emmanuel Bach, aconsellada pel genial intèrpret del gran compositor d'Eisenach. El dia 27, la fina ballarina Fifí Muñoz hi va donar un recital de dansa i el distingit concertista mexicà Silva hi executà algunes obres clàssiques del repertori de guitarra. Per a tots ells, el Mestre Casals va tenir paraules de gratitud i d'esperança.

El dijous, dia 26, una nombrosa comissió de músics de la capital va fer lliurament al nostre insigne compatrici d'un pergamí nomenant-lo soci honorari de la seva agrupació. Més tard, va tenir lloc una emissió radiofònica d'homenatge al Mestre, organitzada per l'Ajuntament i per les entitats culturals de Veracruz, amb gravacions del *Concerto* de Dvorak, per a violoncel i orquestra i de petites obres de Schubert, Wagner i Saint-Saëns. En aquesta emissió, escoltada devotament en les llars veracruzanes i pel propi Mestre, rodejat d'amics i d'admiradors, Pau Casals pronuncià unes breus paraules: «Em sento feliç — digué — que la meva música hagi arribat fins a vosaltres, el poble de Mèxic, i desitjo que hagi trobat ressò en els vostres cors.»

*

Pròpiament, els actes oficials en honor del Mestre Casals van començar el dissabte, dia 28. A mig dia, al saló de Cabildos de l'Ajuntament, ple fins a vessar, l'excels violoncel·lista i home integre fou declarat Hoste d'Honor de la ciutat

SOLERNOU, S. A.

OLIS VEGETALS PER A LA INDUSTRIA
AIGUARRAS
COLOFONIA
RESINES SINTETIQUES

Av. Ferrocarril, 100 (Col. Moctezuma)
Tels. 22-28-02, 22-34-28 i 22-36-84
Apartat Postal 7153
MEXICO 9, D. F.

SUCURSAL GUADALAJARA
Antonio Bravo, 49
Tel. Mex. 35-52
GUADALAJARA, Jal

portuària i nomenat Doctor Honoris Causa de la Universitat de Veracruz, en una cerimònia presidida per Marco Antonio Muñoz, governador de l'Estat, per Miguel Alvarez Acosta, director de l'«Instituto Nacional de Bellas Artes» i per autoritats estatals i de la Federació.

El president municipal, Ramírez Govea, en oferir-li el nomenament d'Hoste d'Honor, pronuncià un breu i emotiu discurs que finalitzà amb les següents paraules: «Mestre Casals, Veracruz, on va iniciar-se el naixement d'aquesta raça, compendi de Cortés i de Cuauhtémoc, de Pizarro i d'Atahualpa, d'Ercilla i de Caupolicán, us ret aquest homenatge, senzill en la forma, però immens pel sentiment que conté; accepteu aquest pergamí com a record afectuós d'un poble que admira les vostres virtuts i el vostre art excels.»

El rector de la Universitat Veracruzana, Aureliano Hernández Palacios, va lliurar-li el títol de Doctor Honoris Causa, remarcant que, més que un reconeixement protocolari del seu valer, es tractava d'una «declaració de fraternitat i d'unió envers un poble que, ahir, va donar a Amèrica la doctrina del Crist i el llenguatge de Cervantes i que avui permetia el grat plaer de la seva presència, conqueridora per l'ideal i per l'art dels dilatats confins de l'esperit, on no haurà de ponre's mai el sol».

Clogué els parlaments Alvarez Acosta, director de l'I.N.B.A., amb una bellíssima peça oratòria. Començà evocant la primera sessió del Cabildo de Veracruz, fa més de quatre segles, i recordant que per les platges d'escuma atlàntida ha desfilat tota la història de Mèxic, des de l'arribada de Cortés i el desembarc posterior dels virreis, fins a l'època de la Constitució i dels nous camins legisladors. «L'art — continuà — està prenent, doncs, possessió d'un honrós escenari per retre homenatge a un artista universal que personifica l'excelsitud de la música i la dignitat de l'espècie. En el pòrtic d'aquesta celebració es balancegen els estels del símbol. D'un extrem, l'heroica imatge del port de Veracruz i de l'altre, l'efígie senyorial de Catalunya; i el Mestre, la conjunció dinàstica d'aquests dos pobles, un d'ells nimbat per la tradició mediterrània i l'altre distingit per la suscitació atlàntica.» Després d'un breu resum biogràfic del Mestre, Alvarez Acosta fa un apassionat elogi de Catalunya, la Catalunya «d'on avui ens arriba la música feta home, l'home que estima en la seva música el seu poble, el seu mar i la seva pròpia fe en la salvació de l'home».

Després d'agrair al Mestre la seva visita, en nom de les institucions de l'Estat i del govern de la República, afegeix, adreçant-se als catalans: «És l'hora i el dia de Casals. Podeu sentir, darrera el seu símbol venerable, *El Cant dels Ocells*, o aixecar-se, de les llunyanies medievals, els accents d'*Els Segadors*. Ha arribat Casals, el vostre, el nostre, el símbol de la dignitat humana i de la música immortal.» Clou el seu emocionat discurs amb les següents paraules: «Gràcies, Mestre Casals, per haver visitat la costa mexicana.

Tortells i Braços de gitano de crema, cabell d'àngel, nata i massapà. Ensaïmades, Lioneses, Sares, etc. Especialitat en pastissos Exposició, de nata gelada.

VENEM NATA A PES

Juanacatlán 139 - Telèfon 15 - 07 - 23
MEXICO, D. F.

BOX SPRINGS
i
MATALASSOS

J. BOLDÚ GRIÑÓ

Representant de FABRIQUES BARRERA

Descomptes especials
als nostres compatriotes

•

Sonora, cantonada a Puebla
MEXIC, D. F.

Casa del Arte

LA CASA ON L'ARTISTA
TROBA TOT EL QUE
NECESSITA

Els marcs de més originalitat

Tel. 18-36-20 • Av. Independencia 101-C

MEXICO, D. F.

ELMON
S. A.

FABRICA D'ARTICLES
DE CAUTXÚ

•

Calzada de Tlalpan, 911
Tels. 19-04-33 i 19-85-77
México 13, D. F.

Després de tot, aquest país constitueix un feix de pobles satisfets de sentir-se en compacta i harmònica família. Gaudeixi Veracruz d'aquest privilegi que bé mereix per la seva nítida història d'heroïcitat i de noblesa.»

Enmig d'una emoció incontenible, que es reflectia en el rostre de tots els assistents, Pau Casals s'aixecà. I adreçant-se, amb veu tremolosa, a les autoritats que presidien aquella memorable sessió, digué que donava les gràcies, no amb el sentit banal que avui té aquest mot, sinó amb la profunditat del seu valor original. «Vull expressar el meu agraïment al poble de Mèxic, no amb la meva paraula, sinó de l'única forma que jo sé: interpretant el Sant de la música, Johann Sebastian Bach.» A la sala i a la Plaça d'Armes de la ciutat, plena de gent que no havia pogut entrar, es féu un silenci impressionant. I el Mestre Casals, executà, íntegra, la *Suite* núm. 1 de Bach per violoncel sol i, després, cloent l'acte, *El Cant dels Ocells*.

L'home que s'ha reclòs voluntàriament al seu refugi de Prada pagava així a Mèxic la seva lluminosa hospitalitat.

•

Acabat l'acte, en la finca Framboyanes, Marco Antonio Muñoz obsequià el Mestre Casals amb un dinar íntim, al qual assistiren, a més, el president de la Comissió Permanent de la Legislatura local, el president del Municipi; Gabriel Fernández Gamudi, el doctor Vicente F. Melo, l'escriptor Rómulo Gallegos, ex-president de Venezuela; Alvarez Acosta, Indalecio Prieto i comptadíssimes persones més. Durant l'àpat, el Governador de l'Estat lliurà al Mestre una lira teixida amb vainilla papanteca, veritable obra d'art vernacle que impressionà el Mestre pel seu acabat i pel seu exquisit perfum. També va mostrar-li un àlbum amb l'Himne Nacional mexicà, escrit pel mateix autor, el compatrici Jaume Nunó, l'any 1885.

•

En el transcurs del dia, veritables riuades de gent es bolcaren a Veracruz, des de tots els indrets del país, per assistir al concert d'homenatge a Pau Casals a les 9 del vespre.

En efecte, a l'hora anunciada, el local del cinema *Variedades*, el de major cabuda del port, es trobava totalment ple. Nombrosos grups de persones que no havien aconseguit localitat envaïen el carrer.

Enmig d'una gran expectació, el Mtre. Jiménez Caballero, director de l'Orquestra Simfònica de Xalapa, féu simbòlic lliurament de la batuta al Mestre Casals i el concert comença amb la *Petita Obertura* de Lavalle i la *Simfonia* núm. 29 de Mozart. Acabada l'execució d'aquestes dues obres, el Mestre Casals pujà a l'escenari. Tot el públic dempeus li tributà una emocionant ovació. Fet el silenci, un silenci quasi religiós, s'acomodà el seu *Bergonzi* i amb la seva miraculosa seguretat d'arc i el seu so inigualable, tocà el *prélude*,

la *courante*, la *sarabande* i les dues *bourrées* de la *Suite* núm. 3 de J. S. Bach per a violoncel sense acompanyament, els primers compassos de la qual constitueixen la signatura musical del Mestre; després, acompanyat per la Simfònica de Xalapa, sota la batuta de Luis Jiménez Caballero, desgranà, amb emoció exquisida, la melodia del *Cant dels Ocells*.

Pau Casals, que acabava, precisament, de rebutjar una oferta en blanc d'Eugene Ormandy per a tocar amb la famosa Orquestra de Filadelfia, honorava, així, amb commovedora senzillesa, l'Orquestra de Xalapa i agraïa al poble de Mèxic i al públic que havia acudit a Veracruz el seu sentit homenatge.

L'acte finalitzà amb la cinquena *Simfonia* de Dvorak, coneguda com la d'*El Nou Món*.

Després del concert, el doctor Vicente F. Melo va oferir una recepció en honor del Mestre, a la seva residència del fraccionament Reforma. El *Conjunto Alvaradeño*, el de *Los Costeños* i el de Galo Barcelata van actuar d'interessantíssim marc musical, oferint danses i cançons del ric folklore mexicà.

*

Els homenatges al Mestre seguiren el diumenge, dia 29, amb un festival de danses catalanes i del país basc, executades per l'Esbart Dansaire de l'Orfeó Català i pel grup d'espatadanzaris del Centre Basc de Mèxic, que finalitzà amb una audició de cançons nostres a càrrec de l'Orfeó Català de Mèxic, sota la direcció del Mtre. Enric Gimeno. L'acte, un dels que més vivament emocionaren l'il·lustre compatrici, tingué lloc al *Teatro Carrillo Puerto*. Fora de programa i a indicació del Mestre Casals, l'Esbart dansà una sardana.

Finalitzat el festival, es serví un banquet amb prop d'un miler de comensals, a l'Hotel Mocambo, on feren ús de la paraula Roc Boronat, Indalecio Prieto i Rómulo Gallegos.

A les 9 del vespre, els catalans que es trobaven a Veracruz es traslladaren a la residència del doctor Melo per acomiadar-se del Mestre. Novament, l'Esbart Dansaire oferí uns ballets al Mestre Casals, que es trobava acompanyat pel governador de l'Estat, pel president municipal de Veracruz, pel doctor Vicente F. Melo i per la directiva de l'Orfeó Català. Com a darrer acte, l'Orfeó cantà *El Cant a la Senyera*, *La nit de Sant Joan*, *Els Segadors* i l'Himne Nacional mexicà.

A continuació, al teatre-estudi del doctor Melo, es féu lliurament al Mestre d'un pergamí d'honor; i, prèvies unes emotives i breus paraules d'Antoni Dot, vicepresident de l'Orfeó Català, el secretari de l'entitat, Francesc Duran Rossell, en un acte senzill, nomenà socis honoraris de l'Orfeó, com agraïment per les atencions dispensades al Mestre, Marco Antonio Muñoz, governador de l'Estat; el secretari general del Govern, Fernández Gamudi; el doctor Vicente F. Melo i el president municipal de Veracruz, F. Ramírez Govea.

Estel

FABRICA
DE ROBA INTERIOR
PER A SENYORA

Av. República Argentina, 76 - B
Tel. 39-04-92 - MEXICO, D. F.

Casa Turu, S.A.

Av. Cuauhtémoc 747
Lucerna 5
MEXICO, D. F.

Si el vostre problema és de cristalls, nosaltres us el resoldrem

- **Des del 1932 instal·lem cristalls de tota mena a cotxes de totes les marques.**
- **La nostra experiència ens recomana.**

NOVETATS

SELECTA

Nº 180. JOSEP PLA:
WEEK-END (D'ESTIU) A NOVA YORK

Nº 181. Mª AURÈLIA CAPMANY:
L'ALTRA CIUTAT

Nº 182. M. DE MONTOLIU:
EL LLIBRE DE POBLET
Pròleg del Rdm. P. Edmond M. Garreta, Abat de Poblet.

Nº 183. DR. JOAQUIM DANÉS:
EL LLIBRE D'OLOT
Pròleg de Joan Teixidor.

Nº 184. JOSEP Mª GARRUT:
600 ANYS DE PLAÇA NOVA
Pròleg d'Agustí Duran i Sanpere.

Preu de cada volum: $ 15.00

NOVA COL·LECCIÓ LLETRES

13. AURORA BERTRANA:
CAMINS DE SOMNI

14. ENRIC MASSÓ:
ELS DOS MIRALLS
Memòries de Miquel Carreres

Preu de cada volum: $ 7.00

CONSTRUCCIONES

ROS

Projectes i edificacions urbanes

ARQUITECTURA

ARQS. A. PEYRÍ I A. GASSOL

Parque Melchor Ocampo, 40-1
Telèfon 36-17-65 - MÈXICO, D. F.

Entre les copioses informacions i comentaris que la premsa de tota la República dedicà al Mestre Pau Casals, cal destacar les cròniques de Víctor Alba a *Excélsior*.

El dilluns, dia 30, a migdia, el Mestre Pau Casals emprengué el viatge de tornada a Puerto Rico, passant per Mérida i per l'Havana.

A Las Bajadas es trobaven congregats, entorn al Mestre, les autoritats del port, el doctor Vicente F. Melo i un nombrosíssim grup de catalans que hi havien acudit per acomiadar-lo.

Donada la sortida, el Mestre aparegué, encara, per la portella de l'avió de la C. M. A., protegit del sol per la seva famosa ombrel·la, amb llàgrimes als ulls, per dir *a reveure* als amics i a les terres de Mèxic.

CARTES DELS PAÏSOS DE LLENGUA CATALANA

DE BARCELONA

ADÉU, MOSSÈN BATLLE

Mossèn Batlle ha mort. Avui, a dos quarts de dotze del migdia, una corrua de gent que s'estenia des del Portal de l'Àngel fins a l'església del Pi, ha acomiadat el brau clergue que ha aguantat el nom de Catalunya a l'alçada que es mereix a despit de les sancions que li foren imposades i a despit de la indiferència innata entre molts dels seus compatricis. Mossèn Batlle ha rebut l'homenatge pòstum i emocionant de milers de persones de tota classe: grans i petits, homes i dones, gent benestant i gent obrera i, sense crits, sense extremismes de cap mena, hom ha demostrat que Catalunya respira i que la tènue llum de l'esperança encara ens il·lumina els passos.

Era un capellà sec i nerviós, de voluntat de ferro i d'una fe incommovible davant l'adversitat que, no cal dir, es complaïa a molestar-lo constantment. Fou insultat, detingut, multat i passà penes a dojo, gràcies al lligam que havia conseguit bastir amb la joventut escollida per a perpetuar la personalitat de la Pàtria. La seva obra, avui ben consolidada i amb un brillant esdevenidor, ja per si sola té un nom simbòlic a bastament: Minyons de Muntanya. Minyons, nous plançons, noves generacions, futurs arbres de la terra. Muntanya, puresa d'esperit, permanència de raça.

Mentre a la plaça del Pi hom sentia les cantúries pòstumes i veia desfilar la munió de quitxalla i jovencells, mentre els coloms inconscients dibuixaven una simbòlica corona sobre el cel tardorenc, mentre mans sol·lícites en col·locaven una altra de llorer damunt el cotxe mortuori, hom no podia evitar que els llavis dibuixessin un somriure. L'únic somriure que permetia el lúgubre acte: el somriure de l'esperança. — RAMON NEBOT.

Barcelona, 28 de novembre del 1955

SOBRE EL TEATRE CATALÀ

Aquests dies és molt comentada, en els medis literaris de Barcelona, la carta que Rafael Tasis ha escrit al senyor Brillas i en la qual s'exposa d'una manera franca i clara la calamitosa situació del teatre català a la nostra ciutat. Com que per una sèrie de circumstàncies que no és del cas explicar, aqueixa carta és coneguda de diversos amics de l'autor i del destinatari, ens sembla que no cometrem cap indiscreció si la donem a la publicitat, amb la qual cosa complim un deure informatiu amb els lectors, per tal com la carta, com veureu, té un interès viu i innegable.

Senyor Joan Brillas
Esplugues del Llobregat
Estimat amic:

Permeteu-me que m'adreci a vós per a exposar-vos les circumstàncies i queixes que motiven aquest escrit. En altres moments, haurien trobat lliure sortida en un article periodístic, i potser haurien originat una polèmica pública. Com que això ara no és possible — o almenys no ho és per a mi — m'ha semblat que éreu vós, la persona que de fa dos anys té més autoritat en el petit món del teatre català — una autoritat aconseguida gràcies a la vostra generositat, tan discreta com desinteressada, i posada a prova diverses vegades —, el destinatari que amb major simpatia podia llegir i contestar, si així us semblava convenient, aquestes ratlles relacionades amb l'escena catalana, que tant estimeu.

He llegit als diaris que, al Teatre Romea, la «Companyia Maragall» que abans es deia «Companyia Titular Catalana», estava assajant, per a estrenar immediatament després de les representacions finals de *L'amor és una comèdia*, una obra dramàtica titulada *Vendaval*, escrita pel jove actor de la companyia Josep Castillo Escalona. Ara bé: hom diu a totes les penyes teatrals que aquesta obra havia estat escrita en castellà pel seu autor i que l'empresa del Romea l'ha feta traduir per a representar-la en català. Aquest fet ve a sumar-se a un altre que també sembla autèntic: que l'obra que fins ara es representava al Romea no és pas precisament original dels senyos E. Capdevila i J. Serracant, sinó que aquests s'han limitat a signar i potser a traduir—no pas del tot, perquè el text conserva rastres visibles de l'idioma original — una obra, escrita en castellà per Lluís Capdevila (qui sap si traduïda, al seu torn, d'una comèdia francesa que hom arriba a assegurar que també era traducció d'una obra americana, no sé si original del tot). Hom assegura, per altra banda, que un cop s'hagi estrenat el *Vendaval* del jove actor-autor senyor Castillo, l'empresa ja compta amb una altra obra, també escrita en castellà, i que serà convenientment traduïda.

Aquestes coses no semblen altrament massa sorprenents, si hom té en compte que, en l'anterior temporada de la mateixa companyia, dues de les obres estrenades al Romea ja tenien aquest

Cortesía de

LABORATORIOS
QUERALT MIR, S. A.

PRODUCTES CIENTÍFICS

PUEBLA 384
Tel. 25-44-38

MEXICO, D. F.

MD

ARTICLES DE PUNT

Models exclusius per a senyora, nen i home

CREACIONES MAS DEOP, S. A.

*Av. Uruguay 86 * Tels. 21-17-35 i 12-03-13*

México, D. F.

PROPIETARIS:
A. BERTRAN S.
J. BORRAS G.

RESTAURANT
BELLINGHAUSEN

QUATRE ESPECIALITATS
DE LA CUINA CATALANA

- Botifarra catalana amb mongetes i escalivada.
- "Zarzuela" de mariscos.
- Paella valenciana.
- Pollastre amb samfaina.

Servei a domicili

Londres 95. - Tels. 14-18-70 i 35-75-61

mateix curiós origen: *La ciutat submergida* havia estat escrita en castellà per Juan-Germán Schroeder i fou traduïda al català per Ramon Planes; *Els nostres dies*, de Julio Manegat, també hagué d'ésser traduïda a la nostra llengua, diuen que per Carles Soldevila, el qual fa una pila de temporades que no aconsegueix de veure estrenar cap de les seves obres originals al teatre del carrer de l'Hospital. Permeteu-me que reprodueixi, per si no havíeu tingut ocasió de llegir-lo, un comentari que, fa un any, vaig publicar, en una revista catalana d'Amèrica, sobre l'anunciada estrena d'aquestes dues obres:

«Tot i el menyspreu que això pot suposar per als innombrables escriptors catalans que esperen torn per a estrenar al Romea, no deixa d'ésser encoratjador que la nostra escena esdevingui el refugi dels autors dramàtics castellans — hagin nascut onsevulla i siguin de llinatge indígena o foraster — que no poden estrenar, tot i llur mèrits, en l'idioma imperial en el qual pensaren i escriviren llurs obres. I això potser compensa que restin sense estrenar, ben arxivades als armaris del Romea, obres de Ferran Soldevila, Carles Soldevila, Feliu Ale u, Joan Oliver, Josep M. Poblet, Joan Sales, Ramon Planes, Miquel Arimany i altres autors que van tenir la ingenuïtat d'escriure *directament* llurs comèdies i drames en català.»

Potser reproduint aquestes ratlles n'hi hauria hagut prou. Però em penso que el to lleugeram ent facecios de la meva queixa avui ja no escauria. Que la interdicció oficial d'estrenar obres teatrals estrangeres traduïdes al català obligui a subterfugis com els de donar com a originals d'autors del país comèdies o drames traduïts del francès o de l'anglès no justifica pas aquest procediment que consisteix a cercar, entre les obres escrites en castellà i que no troben manera d'enfilar-se a les taules en un qualsevol dels innombrables escenaris d'Espanya i Amèrica on l'escena castellana té ample camp d'acció, les que hagin d'ésser representades, prèvia traducció i sense fer cap referència a l'idioma d'origen, al teatre pràcticament únic de Barcelona on la llengua catalana pot tenir una expressió teatral. Hi ha encara — i vós, que sou escriptor de teatre, ho sabeu millor que ningú — una pila d'autors catalans que s'han mantingut fidels a llur idioma i que creuen que la millor manera de mantenir vivent el teatre català és d'escriure «en català» comèdies o dra mes que seran més o menys encertats — això la crítica i el públic ho jutjaran — però que tenen, sembla, un dret preferent a ésser estrenats en el teatre català. Preterir llurs obres sense altre motiu que preferències personals, no sempre encertades, en l'apreciació de l'èxit a aconseguir, em sembla una actitud ofensiva per a ells i, en nom de tots ells, molts dels quals coneixen i aproven els termes d'aquesta carta, i, ben modestament, en nom propi, n'haig de protestar.

Es del domini públic que la «Companyia Margalli» i l'empresa del Teatre Romea van convocar un premi que havia de dir-se «Premi Mara-

«all» i que tenia com a única recompensa l'estrena de l'obra teatral que fos distingida, en el curs de la present temporada regular, i en el propi teatre Romea. El concurs atragué molts autors, i sembla que passaven de vuitanta les obres presentades. Una dotzena en foren triades i una altra selecció en destacà tres més, que si bé no obtingueren el premi, per no ésser considerades com a prou comercials, obtenien l'oferiment d'ésser tanmateix estrenades al Romea. ¿Qui pot creure que entre aquestes vuitanta obres, que potser no han estat totes llegides, i entre totes les altres que, sens dubte, deuen reposar de temporades passades als armaris i calaixos de la direcció del teatre, no n'hi hagi cap de prou digna d'ésser estrenada de preferència a aquestes obres escrites en castellà pels actors de la companyia o els amics o coneguts del director o l'empresari? ¿Tan malament està el teatre català — o allò que fins ara en dèiem «teatre català», és a dir, pensat i escrit en català — per a haver de prendre a l'escena castellana els seus possibles èxits, quan fins ara havia estat a l'inrevés, i eren els èxits del teatre català els que, traduïts, obtenien alguna vegada la consagració de l'èxit a les escenes forasteres?

No cal que us digui que aquestes reflexions meves no contenen cap pensament de censura per als escriptors que prefereixen d'escriure en castellà perquè no volen o no saben de fer-ho en català. Tothom és ben lliure de triar el vehicle expressiu que cregui més convenient a les seves condicions d'home i d'artista. Vós i jo l'hem triat, i no ens en penedim pas. I són molts, i ben dignes, vós ho sabeu també, els escriptors que mantenen llur fidelitat al nostre idioma i que creuen que el teatre català ha d'ésser creat i mantingut, principalment, per les obres dels autors catalans. No som pas nosaltres qui bandegem les traduccions d'obres que s'ho valguin. Prou recordem que fou per les escenes barcelonines i parlant en català que van entrar a la Península Ibsen i Hauptmann, Maeterlinck i Pirandello, Vildrac i O'Neill, Lenormand i Capek. I no ens faria res d'enriquir l'ofici dels nostres actors, els coneixements dels nostres autors i els panorames espirituals del nostre públic oferint-los en català les més modernes i més interessants produccions dels Anouilh i els Tennessee Williams, dels Miller i els Sartre, dels Salacrou i els Wilder, de tots aquells autors teatrals estrangers, antics o moderns, que ens duguin una inquietud i un pensament, una emoció o una novetat escènica interessant.

Perdoneu-me, us ho demano novament, que us formuli aquesta protesta i aquest plany. No hi vegeu pas cap actitud interessada. Sóc escriptor i tinc, és veritat, com tot escriptor que s'estimi, obres teatrals escrites amb la intenció de veure-les algun dia representades. Però sé l'enorme quantitat d'obstacles que s'oposa, a casa nostra, a aquest natural desig de l'autor, i no faig gaire-bé res per a superar-los. No és, en tot cas, cap bon sistema per a estimular, això que era fins de

FONDO DE CULTURA ECONOMICA DE MEXICO

Distribuidors exclusius per al Brasil:

MESTRE JOU & Cº, LTD.

R. João Brícola, 24-23º S. PAULO
R. Senador Dantas, 76-2º RIO
R. Misericordia, 1-1º BAHIA

G.I.G.S.A.

AUDITORS
COMPTADORS
PROMOTORS
I ORGANITZADORS
D'EMPRESES MERCANTILS
I INDUSTRIALS

•

Articulo 123 N.º 129 - Desps. 202-203-204
Tels. 36-71-56, 10-16-23 y 21-68-58
MEXIC 1, D. F.

Novetat:

EL PODER DEL PENSAMIENTO TENAZ

és el títol d'un nou llibre que ha estat qualificat com el millor i més inspirat «best-seller» del nostre temps i del qual han estat venuts als Estats Units més de dos milions d'exemplars. El seu autor

NORMAN VINCENT PEALE

pastor d'una de les esglésies de Nova York, demostra, segons les més actuals experiències, com una actitud mental pot esdevenir la base per torçar no solament una sinó vàries vides, per assolir èxits en tots els terrenys i vèncer tota classe d'obstacles. Una guia d'acció pràctica, un manual de superació personal. El llibre en el que més de dos milions de persones han trobat el camí que els ha conduit a l'èxit i a la felicitat.

Exemplar: $ 25.00

Biografies Gandesa

VIDA DE MIGUEL ANGEL

Per JOHN ADDINGTON SYMONDS

Miquel Àngel, com un estel solitari, en una constant comunió amb les idees eternes i sempre captivat pel misteri de l'univers, visqué una vida d'autèntic creador, plena de perills i de conflictes íntims. El Miquel Àngel de Addington Symonds no és una senzilla evocació ni un registre de fets i actituds. En aquelxes pàgines, Buonarroti viu de nou la seva vida. Se'l veu passar pels carrers de la vella Florència o per les avingudes romanes, enfilar-se a la bastida de la Capella Sixtina, disputar amb Julius II . . .

436 pàgines de text. Nombroses il·lustracions en couché.

En keratol, daurat amb or fi $ 40.00

En preparació:

Humboldt, per HELMUT DE TERRA
Lenin, per GÉRARD WALTER

EDITORIAL GRIJALBO, S. A.
Apartado 28568 México 17, D. F.
Teléfono 27-46-57

criticar la gestió d'una companyia meritòria i d'una empresa de la qual, al capdavall, depenem tots els autors teatrals catalans. Són una companyia i una empresa comercials, ja ho sé. Però han volgut emparar-se en el nom prestigiós de Joan Maragall, i això els obliga a certes coses i els priva de fer-ne algunes altres que voldrien dir una traïció al pensament i a l'esperit de la gran figura que han pres com a patró. (Entre parèntesi: no creieu que el nom de la Companyia Titular Catalana els obligava moralment a representar, ni que fos en una sola funció de gala, *Nausica* o bé *La Margarideta?*)

No sé si aquesta carta us induirà a intervenir en la marxa de l'actual temporada del Romea. La vostra discreció és extrema, prou que ho sé, i només pot comparar-se al vostre desprendiment. Però també teniu una autoritat a la qual bé podem apel·lar els escriptors catalans que conservem la fe en la nostra llengua i en el nostre teatre i que ens resistim a posar-nos a escriure les nostres obres en castellà, en francès o en rus, per a obtenir algun dia de veure-les representades, en català, a Catalunya.

Cordialment us saluda el vostre bon amic.—*Rafael Tasis.*

En el moment d'enviar aquestes ratlles, amb la còpia de la carta de Rafael Tasis, no sabem encara quina resposta ha donat — si n'ha donat alguna — el senyor Brillas. Procurarem tenir informats els lectors de PONT BLAU.— RAMON NEBOT

DE PALMA DE MALLORCA

IV CONGRÉS DE HISTÒRIA DE LA CORONA D'ARAGÓ

Durant la setmana del 25 de setembre al 2 d'octubre tingué lloc a Palma de Mallorca el IV Congrés de Història de la Corona d'Aragó. Les sessions se celebraren en el Palau d'Arxius, Biblioteques i Museus, de la ciutat, suara batejat amb el nom de «Casa de la Cultura». El dia inaugural, com el de clausura, va transcórrer enmig d'un farrigo-farrago de discursos oficials. Les sessions d'estudi s'iniciaren el dilluns, dia 26, amb la lectura de les dues primeres ponències: *El Interregno y el Compromiso de Caspe,* dels senyors Manuel Dualde i José Camarena, i *El Reino de Mallorca en la primera mitad del siglo XV,* del professor Alvaro Santamaría. Durant la tarda, en sales diferents, es llegiren diverses comunicacions. El Congrés prosseguí les seves tasques el dia següent amb la lectura i discussió de les ponències setena i vuitena, dels professors senyors Jordi Rubió i Balaguer, de l'Institut d'Estudis Catalans, i Miquel Batllori, S.I, Director de l'Institut Històric de la Companyia de Jesús, a Roma, i catedràtic de la Pontifícia Universitat Gregoriana. La ponència del doctor Rubió estudiava *La cultura en la Corona d'Aragó en temps dels dos primers monarques de la Casa de Trastàmara,* i la del pare Batllori, *El Lul·lisme del*

primer Renaixement. A la tarda, es continuà la lectura de comunicacions i, més tard, Mossèn Higini Anglès, donà una conferència sobre *La música en la Cort d'Alfons el Magnànim*, amb il·lustracions musicals a càrrec de la «Capella Clàssica», de Mallorca, que dirigeix el mestre Joan M. Thomàs.

El dimecres, dia 28 de setembre, els congressistes efectuaren una excursió a Valldemosa, Deyà i Sòller. En arribar al mirador de «Ses Pites», el pare Miquel Batllori, voltat de congressistes, evocà la figura del Beat Ramon Llull tan lligada, en vida, amb el paisatge que contemplaven. Dies abans s'havia efectuat una visita al castell de Bellver.

L'endemà foren llegides i comentades les ponències tercera i quarta, les quals corresponien als temes: *Evolució de l'economia catalana durant la primera meitat del segle XV^è^*, del catedràtic de la Universitat de Barcelona Jaume Vicens Vives, i *Les institucions de la Corona d'Aragó en la primera meitat del segle XV^è^* del catedràtic de la mateixa Universitat, Josep M. Font i Rius. Després es donà coneixement d'un altre bon nombre de comunicacions i, a les vuit, en el Saló d'Actes de l'Estudi General Lul·lià de Mallorca es projectà la pel·lícula del senyor Pere Clua, *Un viatge a Nàpols*, en la qual es reprodueixen, en colors naturals, els principals monuments que de la governació catalana resten en l'antic reialme. La projecció del document del català exiliat a l'Amèrica del Nord «fou rubricada amb una ovació tan calorosa com llarga i *nutrida*», com informà la premsa de Palma.

El divendres, dia 30, fou represa la discussió de les ponències. Tocà el torn a la cinquena i a la sisena, dels professors Eugenio Dupre-Theseider, de Bolònia, i Àngel Canellas, de la Universitat de Saragossa, les quals tracten de *La política italiana di Alfonso el Magnanimo* i d'*El Reino de Aragón en los años 1410-1458*. La tarda del mateix dia fou ocupada en donar curs a un altre grup de comunicacions. La jornada es completà amb una conferència del director de l'Arxiu de la Corona d'Aragó, senyor J. Ernest Martínez Ferrando, sobre el tema: *Expansió medieval mediterrània*.

La darrera ponència, la novena, a càrrec del professor J. Ainaud de Lasarte, director dels Museus d'Art de Barcelona, fou llegida el dissabte, al matí. Tenia per tema: *Alfons el Magnànim i les arts plàstiques del seu temps*.

Finalment, hom dedicà el diumenge, com ja hem dit, a que les *autoridades* del règim poguessin donar curs a les seves gens dissimulades ganes de dir-hi la seva. Passant per sobre aquestes desagradables interferències cal destacar la part positiva del Congrés: el gran nombre de comunicacions presentades i la vàlua de la majoria.

Recordem, dels historiadors del Principat, les següents monografies:

Elias Serra Ràfols (Universitat de La Laguna [Tenerife]): *Una col·lecció mallorquina de Sermons del segle XV^è^*. Ferran Soldevila: *Zurita i el Compromís de Casp*. Francesc Torrella Niubó: *Comerç tèxtil mediterrani de la Corona d'Aragó amb els països infidels, en la primera meitat del segle XV^è^*. Maria Vilar Bonet: *La Diputació del General de Catalunya durant el regnat de Ferran d'Antequera*. Ramon Gubern (Universitat de Liverpool): *El reialme d'Aragó abans de Casp*. J. Sobrequés Vidal: *Política d'Alfons el Magnànim en els darrers anys del seu regnat (1450-58)*. Carme Batlle: *L'actitud de Barcelona davant la sublevació forenca*. J. M. Madurell Marimon: *Alfons el Magnànim en terres d'Itàlia*. Joaquim Carreres i Artau: *La difusió del lul·lisme teològic a Europa en la primera meitat del segle XV^è^*. Vicenç Salavert Roca: *El problema estratègic del Mediterrani occidental i la política aragonesa*. F. Udina Martorell: *El moviment econòmic del temps de Ferran d'Antequera*. Francesca Solsona Climent: *Comentari a uns documents sobre les illes d'Eivissa, Cabrera i Dragonera, durant l'època de Ferran d'Antequera*. E. Bayerri i Bertomeu: *Tortosa en els esdeveniments del regne d'Aragó (1410-23)*. Joan Reglà: *Geohistòria del Pireneu en la primera meitat del segle XV^è^*. Lluís

CORTESIA
del
RESTAURANT

ambassadeurs

Paseo Reforma, 12
MEXICO, D. F.

EDITORIAL FOURNIER, S.A.

Arquitectura, 29 - Telèfon 28-03-64
Copilco-Universidad, México, D. F.

EDICIONS
CATÀLEGS
REVISTES
i
TOTA MENA D'IMPRESOS

Batlle Prats: *Diplomatari gironí de Ferran I.* Ramon Aramon i Serra: *L'absència del Magnànim com a tema poètic.* Marina Mitjà: *L'economia barcelonina durant el regnat de Ferran I, en un punt mort.* Dolors Cabré Montserrat: *Etopeia d'Alfons V a través dels poetes de l'escola aragonesa.* J. Tortosa Duran: *Ferran I, reformador dels costums de Lleida.* Jaume Marquès: *La reina Maria i la catedral de Girona*, etc.

(Les monografies dels historiadors Elies Serra Ràfols, Ferran Soldevila, Ramon Gubern, Joaquim Carreras i Artau, i Ramon Aramon i Serra, són les úniques els títols de les quals apareixen en català en els documents oficials. També figuraven registrades en el nostre idioma la ponència del pare Miquel Batllori i la cinta documental de Pere Clua.)

Entre els historiadors del País Valencià podem citar: Empar Cuevas Granero: *València des de l'advenient d'Alfons V fins al seu primer viatge a Sardenya (1416-20).* Miquel Gual Camarena: *Els mudèixars valencians en l'època del Magnànim.* F. Mateu i Llopis: *La intervenció reial en l'ordenació econòmica dels Estats de la Corona d'Aragó.* Elisseu Vidal Beltran: *Ferran I i Alfons V, en el regne de València.* Antoni Mut i Calafell: *Un problema de jurisdicció entre el Governador del regne de València i el Consell de la Ciutat en temps d'Alfons V.* Empar Perez i Perez: *Un catàleg de lletres reials d'Alfons V en l'Arxiu del Regne de València.* Isabel Rincón de Arellano: *Contribució a l'estudi de les mesures, preus i pesos a València, durant la primera meitat del segle XV^è.* Vicent Vicent Cortina: *Breu noticia sobre els treballadors del camp valencià (1412-1458).* Martínez Ortiz: *Relacions de Sant Vicenç Ferrer i el municipi valencià.* Bernardí Llorca Vives: *Sant Vicenç Ferrer i el problema de la conversió dels jueus.* Leopold Piles Ros: *La vida comercial valenciana en la primera meitat del segle XV^è.* Vicenç Martínez Morella: *Lletres del rei Ferran I d'Aragó a Oriola*, etc.

L'aportació de les Illes registra els següents noms i temes: J. Salvà i Riera: *El règim municipal de Mallorca fins a les darreries del regnat d'Alfons V.* Isidor Macabich: *La universitat d'Eivissa i la institució eivissenca del jurat en el regnat d'Alfons el Magnànim.* A. Jiménez Vidal: *La llotja mallorquina d'en Sagrera.* L. Pérez Martínez: *Sant Vicenç Ferrer a Mallorca.* Joan Vich i Salom: *Alfons V i l'estament noble de Mallorca.* Maria Lluïsa Serra: *Establiment del règim d'insaculació de Menorca sota el regnat d'Alfons V.* Joan Muntaner: *Una aigua medicinal prodigiosa per al rei d'Aragó.* Josep Obrador Sòcias: *A l'entorn de la constitució* «Inter curas multiplices» *de Calixte III sobre la Colegiata de Santa Maria de Lluch.* Antoni Oliver: *Un anticonciliarista en la Cort d'Alfons V?* D. Zaforteza Musoles: *Segons noces i viduitat d'una reina aragonesa (1409-51).*

Ben nodrida resultà, també, la llista dels investigadors d'altres països que hi participaren. — BARTOMEU FERRER

A LA MEMÒRIA DE FRANCESC MACIÀ

El 18 de gener es va celebrar a l'Orfeó Català una vetllada necrològica a la memòria de Francesc Macià, primer president de la Generalitat restaurada. Obrí l'acte, amb unes paraules emotives Ricard Altaba, que després hauria de cloure'l amb un parlament abrandat. Seguidament parlà, en nom de la Joventut de l'Orfeó, Carles Perelló, el qual recordà com Macià havia sabut forjar una joventut patriòtica i mobilitzar-la per al servei de Catalunya, i recomanà als joves d'avui no desaprofitar les seves lliçons.

Després parlà Francesc Farreras Duran, president del Parlament de Catalunya, el qual presentà en la seva dissertació un aspecte poc comentat encara en la biografia de l'il·lustre president. L'aspecte d'home d'estat, d'home de govern. És generalment admès que don Francesc era un idealista i segurament alguns donen al mot un sentit pejoratiu, com d'il·lús. El que no se sap prou bé és que don Francesc era un home pràctic, dels que diu el nostre poble que saben tocar de peus a terra.

La primera constatació referent al gran president fou que era tot un senyor, en el sentit més noble de la paraula. El poble català mai no va tutejar-lo, com ha fet amb tantes figures il·lustres de la seva política. Quan no l'anomenava amb respectuós títol li deia, amb fervor cordial, Avi.

El senyor Macià dominava els esdeveniments, els provocava quan els tenia ben controlats. No es deixava arrossegar pels histerismes en què a vegades cauen les multituds més ben intencionades. Deia, molt abans de tenir la sort de Catalunya en les seves mans senyorials: «Les revolucions escapen sempre de les mans que les inicien. Si no es poden cobrir estratègicament els llocs de comanament, en una revolta o en una guerra, val més no començar.»

El senyor Macià lliurà la seva vida a Catalunya i en féu un Estat. Ningú com ell per a ésser honrat com estadista. Féu, a proporció, el que Masaryk per Txecoslovàquia.

Fou home de realitats quan, en plena eufòria, en proclamar-se la República Catalana i la República Espanyola l'any 1931, transigí en una fórmula que respectés la personalitat nacional catalana sense trencar els llaços amb els espanyols aliats.

És problema cabdal d'un estadista, i més en l'inici d'una etapa d'alliberació d'un poble, el de l'economia i de les finances del Govern. Cal trobar diners per a fer caminar les institucions, a l'ensems que s'asseguri l'ordre indispensable al treball de la Comunitat. Per la primera premisa, el senyor Macià aprofità tots els oferiments de militars i polítics i a cadascú assignà un lloc de responsabilitat. Àdhuc per als demagogs, als

Festa de l'Arbre Fruiter a Moyà. D'esquerra a dreta: *Dr. Vilardell, coronel Pérez Farràs, Joan Alavedra, el tenor Francesc Vinyer (en actitud de parlar), el diputat-Secretari d'Agricultura F. Farreras Duran, el president de Catalunya Francesc Macià, l'alcalde de Moyà i Ventura Gassol.*

La Optica López

TELÈFON 10-00-63
LOPEZ, 157-D
MEXICO, D. F.

* *Atenció especial a les receptes dels oculistes.*
* *Ulleres i cristalls de totes classes*
* *Puntualitat, exactitud, economia*

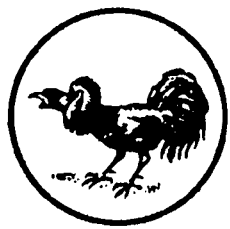

El Gallo Mexicano
S. A. de C. V.
Ribera de San Cosme 60 - MEXICO, D. F.
Cable: ANHELO - Tels. 35-63-79 i 16-12-23

MAGATZEM DE TEIXITS
I ROBA EN GENERAL

RETALLS DE TOTES MENES A DOJO
I SEMPRE A MENYS DEL COST

quals alliçonà diplomàticament. No refusà cap col·laboració honrada. Però quan el conseller de Finances, Giralt, dels radicals, li diu: «Hem de fer un pressupost revolucionari», li replicà: «Faci'l tant revolucionari com vulgui, però no oblidi que dos i dos fan quatre».

En l'elaboració del pressupost, tasca paral·lela a la de la redacció i plebiscitació de l'Estatut de Núria, trobà l'ajut de socialistes, radicals i àdhuc de la Lliga Regionalista. En les finances, la Caixa de Pensions, regida per Serrahima i Moragues, li donà totes les facilitats, malgrat els escepticismes, amb la condició que ho feien pel nom del senyor Macià. On es demostrà més l'interès pràctic que sentia pel positiu benestar dels catalans fou a la Conselleria d'Agricultura que de bell antuvi va reservar-se. Formà el Consell d'Agricultura, amb representacions de tots els valors útils, des de l'Institut de Sant Isidre a la Unió de Rabassaires i la Unió de Vinyaters.

Però el senyor Macià hagué de topar amb demagogs, entre ells un de levita: Anguera de Sojo, i no es deixà apartar del camí constructiu. Arbitrà una solució provisional al problema del camp, amb la reducció de parts de fruit, en tant no legislés el Parlament català. A la Guàrdia civil mobilitzada pel Governador Civil d'aquell interregne, el senyor Macià, serè i eficient, oposava el Seny. El senyor Macià, des del seu alt setial, no era l'home de partit fanàtic, sinó l'home de tot Catalunya. Era la garantia de la llei i la justícia per a tothom.

En l'obra de reconstrucció de Catalunya, el senyor Macià no era un improvisador. Havia tingut lleure per a reflexionar llargament en els seus anys d'exili, dedicats a estudiar les solucions emprades als pobles més avançats per als problemes d'ordre social, cultural i econòmic, comuns a tots els països. Així que arribà a la presidència, promulgà un decret restablint l'Escola Superior d'Agricultura, dispersada pel mal vent de la dictadura espanyola; l'Escola Elemental de Caldes i tots els serveis adients. Conservà el personal apte, sense mirar partit, i sols fulminà amb destitució els arribistes i col·laboradors dels règims forasters. Fia en l'agricultura perquè sap que a Catalunya, malgrat l'avanç industrial, més de la meitat de la riquesa té per base la terra. I vol introduir les millores i progresos tècnics mitjantçant el formar en les escoles especials el personal que després ha de viure al cor de les comarques i fer prosperar els conreus, especialitzant-se en allò que els és propi.

En el mateix sentit intervingué en la crisi de l'avellana, amb valentia i discreció. Sabia que n'hi hauria prou amb la possibilitat d'acudir al crèdit de la Generalitat perquè el mercat usurer s'anivellés. El mateix va passar amb els colliters d'oli, víctimes de les especulacions.

En el problema del vi, cabdal per a la nostra terra, veu clar que cal una valoració de marques reconegudes internacionalment: *Priorat, Penedès, Tarragona.* Al Congrés de París, Catalunya assolí anar-hi amb representació pròpia.

I mentrestant prosseguia la gran obra d'aprofitament de la riquesa natural descurada. Posa mà a l'Ordenació Forestal, amb l'aprofitament racional dels boscos, la correcció dels terrenys, el manteniment del sòl, la repoblació.

Cura de les riqueses hidrogràfiques, no amb el criteri burocràtic predominant en l'Estat espanyol, sinó amb sentit de la realitat. L'orador és testimoni de major excepció perquè fou el Director General de Boscos i Pesca fluvial. Els «Ingenieros de Montes» de Madrid restaven admirats i preguntaven: «¿Cuándo traen ustedes su Ordenación a Madrid?»

En la repoblació forestal, inicià la dels Monjos a Vilafranca i la del Castell de Lleida. Creà granges i laboratoris oleícoles. Fomentà l'Exposició de fruits i llegums del Llobregat, la Lliga de l'Arbre fruiter, etc.

Quan l'Estatut de Núria es discutí a les Corts de Madrid, el senyor Macià féu muntar la guàrdia, seguint pas a pas els incidents de la lluita, tant en l'hemicicle com en el si de les comissions. Mantenia diaries conferències amb els parlamentaris Companys, Carner, Bello, Sbert, Xirau, Lluhí, etc. Els seus consells sempre eren oportuns. I quan calia, enviava missatgers directes que feien la llançadora entre Barcelona i Madrid, per tal d'evitar les orelles indiscretes del telèfon. El senyor Macià cedia en tot el que no inutilitzés un instrument capaç de recuperar per als catalans els drets essencials per a la seva llibertat i la seva vida, preparant Catalunya per l'esdevenir. Un exemple: transigí amb un altre impost a canvi dels Drets reials. Deia, confidencialment: «Aumentar les contribucions seria fer impopular la Generalitat. En canvi, cobrar dels que hereten es més fàcil, encara que abans paguessin cent i ara hagin de pagar mil.»

Quan Largo Caballero feia oposició a l'Estatut amb pretextos de color obrerista, el senyor Macià observava que «aquell que no entén les llibertats d'un poble no pot entendre les de l'individuu». En la intimitat es planyia d'haver de recordar la frase del president Batlle de l'Uruguay: «En cada castellano, aún siendo liberal, si lo rasca le sale un inquisidor.»

Macià ha passat a la Història com l'encarnació dels anhels progressius de Catalunya en la nostra època, com figura senyera de primera magnitud. Fou un estadista que sabia on anava i per on anar-hi. Amb la seva pulcritud abrusà el cor del seu poble en l'amor a la llibertat. En restaurar la Generalitat i el Parlament, donà a Catalunya els instruments per a treballar per la seva grandesa i benestar. El polític complí la seva missió i a més es consagrà taumaturg. Fou com el Profeta que conduí a la terra de Promissió. Quan arribà la Nit Trista de Nadal del 1933, el seu record restà per sempre més gravat en el poble. La seva memòria és penyora de recobrament.

La figura de don Francesc Macià obligava al respecte fins dels qui el combatien políticament. Quan al parlament espanyol renuncià a la seva acta de Borges Blanques, el cap del Govern, Antoni Maura, li digué solemnialment: «Señor Macià, ruego a Su Señoría que no se retire. Nos hace aquí mucha falta.»

La seva filosofia era la de l'amor entre els homes i els pobles.

Un dels comentaris estrangers més eloqüents a la figura de don Francesc el trobaríem a l'obra recent d'un ex-ambaixador nordamericà *Missió a Espanya* quan explica la visita que li féu en el mes d'octubre del 1933 al Palau de la Generalitat, a Barcelona: «Macià s'havia consagrat apassionadament al moviment català històric, conquerint l'afecte permanent del poble. Sols una mirada i vaig sentir-me sota la influència del seu rar encís. ... Si era el líder de la xurma, com deien els seus enemics, era no res menys que un home refinat i un cavaller ... Quan la venerable figura amb rostre de poeta es va retirar, vaig tenir la seguretat d'haver estat en contacte amb la matèria prima de la Història.»

Uns mots finals, de volada lírica i emoció pregonament patriòtica clogueren el parlament de Farreras i Duran, i el premi d'una ovació espontània subratllà els paràgrafs de devoció que es desgranaren com un rosari de galanies en el curs de la peroració que hem intentat resumir amb concisió i fidelitat. — T. X.

Antoni Gilabert

ASSEGURANCES

Edificio San Francisco, 216 i 217 - GUADALAJARA, Jal. - Tel. 62-52

ARTS PLÀSTIQUES

EL GRAN PREMI

MONTSERRAT MAINAR,

La III Biennal Hispano-Americana d'Art, celebrada darrerament a Barcelona, haurà estat tema per a moltes discussions. Les presències i les absències més assenyalades han pesat molt en el conjunt; també ha estat remarcat el que hom n'ha dit la consagració oficial de l'art modern, si entenem per «art modern» tot allò que està oposat a la pintura realista o impressionista que, tradicionalment, conreen els nostres ben dotats artistes. En aquest aspecte, val a dir que la representació de la pintura jove i de l'escultura abstracta han estat el pinyol de les discusions, amb les dues teles de Tàpies com a esca del pecat. Però no vull ara entrar en aquesta difícil polèmica ni opinar en favor o en contra de tots aquells que, per una raó política o estètica, han preferit mantenir-se absents de la contesa hispano-

D'ESMALT. III BIENNAL

LA NOIA QUE SAP DOMINAR EL FOC

americana o bé s'hi han incorporat amb més o menys entusiasme. Volia només referir-me a una secció de la Biennal que ha conegut un èxit unànime, comparable al que assolia l'exhibició dels quadres de la col·lecció Cambó: la secció de joieria i argenteria. Dos mestres eminents hi han triomfat entre l'aplaudiment general, i si bé és cert que ni Jaume Mercader ni Ramon Sunyer no necessitaven per res aquesta nova consagració de llur talent i llur art, els Grans Premis que els han recompensat estaven ben guanyats per les obres que exhibien. La mateixa sala contenia una altra mostra ben interessant, la dels esmaltadors catalans. I les vitrines que presentaven llur esforç mereixien també el detingut examen dels visitants que s'acorruaven en aquella sala. L'esmalt, a les mans dels artistes catalans, ha aconseguit una excelsa qualitat. I és just de proclamar-ho ara, que la mort del que fou un dels promotors d'aquesta tècnica entre nosaltres, Miquel Soldevila, director de l'Escola Massana, podia semblar una pèrdua irreparable per a l'art de l'esmalt. El gran esmaltador ha deixat una escola i uns seguidors amb prou personalitat per a continuar, amb segura independència, el camí que ell havia emprès, i que era convertir l'esmalt en un art pur, com ho pot ésser la pintura, i deslligar-lo de rutinària servitud.

El Gran Premi d'Esmalt de la Biennal fou atribuït, per majoria de vots, a una noia, Montserrat Mainar, que presentava una composició de 16 × 20, amb el títol «La Ciutat». Fou, realment, una sorpresa, perquè entre els concursants n'hi havia d'altres amb mèrits i amb un historial que podien semblar títols superiors als de la jove artista. I, tanmateix, hom reconegué la justícia del fall. Perquè l'obra premiada, ultra la seva ambició en quant a composició i realització — en l'art de l'esmalt, la tècnica té un paper importantíssim, i l'esforç més difícil de l'esmaltador consisteix a saber-la fer oblidar — representava, sens dubte, la provatura més arriscada i més reeixida per a aconseguir aquella fita que abans al·ludia, és a dir, la de convertir l'esmalt en un mitjà d'expressió estètica tan personal i tan independent com qualsevol altre art. La peça premiada era, naturalment, decorativa, com ho és tota obra d'art en la qual hom ret un tribut a la bellesa; però era també una creació de pura estètica, una composició plàstica que revelava un concepte del món i una voluntat creadora. Montserrat Mainar aconseguia, amb el seu esmalt, una obra d'art d'una envergadura de concepte i d'expressió comparable a la dels grans retaules de l'Edat Mitja o a la de les pintures murals de l'època moderna. I això, que en una fotografia de l'obra ja és visible, per la qualitat del dibuix i la força de la composició, adquireix en l'original una major profunditat i una enorme riquesa per la qualitat dels tons, la riquesa del colorit, les transparències de les capes d'esmalt, els nacrats i els palletejats de les vestidures. La varietat de les tècniques esmaltadores, el domini del foc — que ha de donar, en cuites successives, la seva qualitat a tot esmalt — es posaven al servei, en el cas de Montserrat Mainar, de la seva personalitat d'artista. I el cas esdevenia més exemplar, no sols per la joventut d'aquesta noia, dotada de tanta sensibilitat artística en música com en les arts plàstiques, sinó per quant el seu ofici, adquirit en un dur i pacient aprenentatge, té una fàcil sortida en joieria, i la producció

de miniatures per a medalles o joiells, sotmesa a l'obligada reproducció de Verges italianes o a la minuciosa obtenció d'una semblança humana, ja era prou absorbent i prou remuneradora per a adaptar Montserrat Mainar d'altres aventures. En el seu minúscul taller, sempre a l'aguait dels dos petits forns elèctrics on produeix les altíssimes temperatures necessàries per a les seves creacions, Montserrat Mainar va treballant i fent provatures, ensinistrant-se en totes les tècniques del seu art, provant-ne de noves o assajant combinacions inèdites. Amb una paciència infinita, situant els filets tènues de plata que han de servir per al *cloisonné* o posant, capa darrera capa, les tonalitats que han de servir per al seu objectiu, l'artista ha aconseguit el difícil mestratge del seu art. Cap tema, cap dificultat no l'espanta. El seu «Sant Sopar», premiat en dues exposicions, revelava, ja fa més de tres anys, el seu do de la composició i la seguretat del seu ofici. El «Sant Jordi» de línia segura i colorit riquíssim i contrastat afirmava encara la personalitat de la jove artista. I, per últim, aquesta gran peça (no pas pel tamany, tot i que les dimensions dels forns en fan ja una obra de dimensions excepcionals, aconseguida en diverses fornades i, malgrat tot, d'una total unitat), aquesta gran creació de «La Ciutat», amb la seva originalitat gairebé agressiva, ha vingut a revelar, davant del gran públic com davant dels entesos, la categoria de Montserrat Mainar com a artista de l'esmalt.

L'èxit, però, no ha pas envanit la noia. Amb tota senzillesa explica els seus projectes, les seves ambicions. Vol seguir dominant el foc, fent dels seus forns els màgics gresols on s'elabora la concreació plàstica que ella ha imaginat. No la tempta la pintura, amb la seva immediata i directa fixació de formes i colors ideats per l'artista. S'estima més la pacient recerca, l'estudi de noves tècniques, els fracassos — perquè molt sovint el foc es rebel·la contra la seva jove dominadora — i prepara el metall de base dels seus esmalts, donant-li la forma que vol, i mol els colors i prepara les subtils barreges que han de donar, per capes i cuites successives, les opacitats, les lluentors, les transparències, els jocs sumptuosos de color i de matèria que fan l'encís inigualat de l'esmalt. La dura necessitat del viure l'obliga a servir, per a joieries i clients, els esmalts que hauran le lluir en penjolls delicats. Però vol alliberar-se tant com li és possible d'aquesta servitud per a lliurar-se del tot a la seva creació, a la seva lluita amb el foc i amb la matèria. Com tot artista inquiet i ensems conscient de les seves possibilitats, es plany del desnivell que hi ha sempre entre els gustos i les possibilitats monetàries dels compradors: els que sabrien apreciar les obres originals, no poden comprar-les; els que podrien fer-ho, no saben moure's de l'eterna reproducció d'unes obres antigues, de fàcil i acreditada bellesa.

Però només cal veure els esmalts que surten de les mans delicades de Montserrat Mainar, tot sentint les seves explicacions, on la modèstia i la seguretat saben aliar-se, per a comprendre que, en la seva lluita amb el foc i amb l'esmalt, aquesta noia sabrà seguir triomfant, i que les difícils eines del seu art esdevindran, per a ella, les eines precises per a traduir plàsticament la seva sensibilitat, els seus ideals, les seves inquietuds. És a dir, per a crear una obra d'art pur, amb totes les majúscules que calguin. — RAFAEL TASIS

SALÓ DELS HUMORISTES

La Secció de Belles Arts de l'Institut Català de Cultura, de Mèxic, prepara la celebració anual d'una exposició de dibuixos humoristes, la primera de les qual tindria lloc aquest mateix any. Es preveuen premis d'importància per a les tres composicions que a judici del jurat en siguin més mereixedores. En la convocatòria s'especifica que hi podran prendre part els dibuixants dels Països de Llengua Catalana, sigui quin sigui el seu lloc de residència actual.

Mobles
CATALONIA
Av. Insurgentes, 368 • MEXICO, D. F.

aquest anunci ja ens resulta petit

Ara hem ampliat les nostres activitats amb

REFRIGERADORS
ESTUFES
RENTADORS
CONGELADORS, etc.

de la prestigiosa fàbrica

Industria Eléctrica de México
(*Westinghouse*)

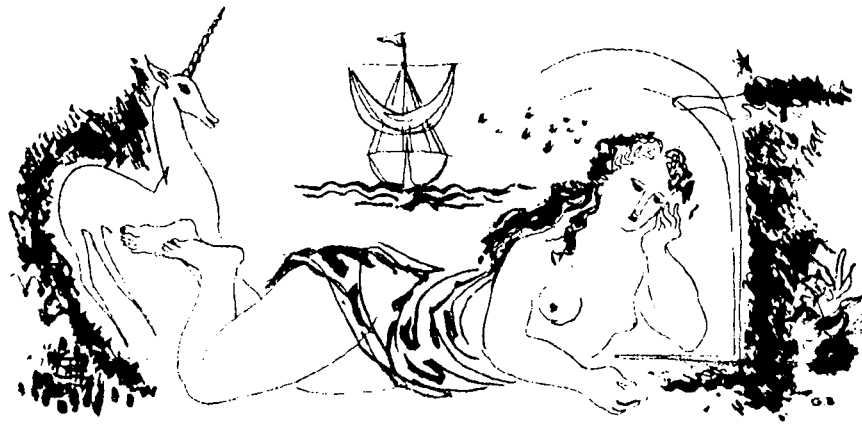

PONT BLAU

convoca tots els escriptors de llengua catalana, qualsevol que sigui el seu lloc de residència, al Concurs de Poesia per a l'atorgament del

PREMI MARAGALL 1956

dotat amb 200.00 dòlars per

JOSEP Mª MURIÀ

BASES

1ª Hom atorgarà el Premi Maragall 1956 a la millor poesia, o recull de poesies, inèdites, de tema lliure i sense límit d'extensió, que es presenti a concurs.

2ª El Jurat estarà format per Agustí Bartra (president), Pere Calders, B. Costa-Amic, Baltasar Samper i Jordi Vallès.

3ª Les poesies hauran d'ésser presentades en tres còpies a màquina, en cadascuna de les quals constarà el mateix lema, juntament amb una plica que contingui el nom i adreça de l'autor, i porti escrit damunt el títol i el lema del treball.

4ª El premi serà indivisible, però podrà declarar-se desert si el Jurat considera que cap de les poesies presentades no n'és mereixedora.

5ª El poeta guanyador, en acceptar el premi, autoritza la publicació de la seva obra a Mèxic.

6ª El termini de tramesa d'obres es tancarà el dia 15 de juliol del 1956 i seran admeses a concurs totes les que hi concorrin i hagin estat dipositades a correus fins a l'esmentada data.

7ª Els treballs hauran d'ésser tramesos, sense fer constar en el sobre el nom de l'autor, a la següent adreça: PONT BLAU, *Premi Maragall 1956*. Apartado Postal 7324, México 1, D. F.

9ª El Jurat farà públic el seu veredicte el dia 11 de setembre del 1956.

Ciutat de Mèxic, desembre del 1955

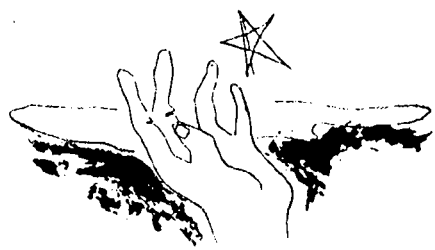

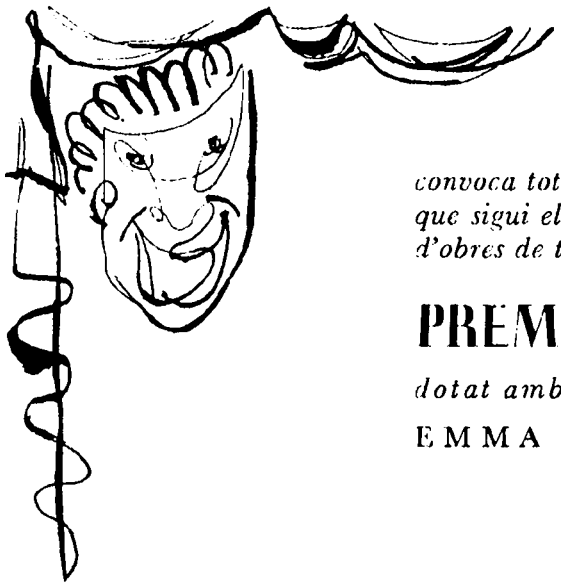

PONT BLAU

convoca tots els escriptors catalans, qualsevol que sigui el seu lloc de residència, al concurs d'obres de teatre per a l'atorgament del

PREMI GUIMERÀ 1956

dotat amb 300.00 dòlars per la senyora

EMMA ALONSO DE COSTA

BASES

1ª El Premi Guimerà serà concedit a la millor obra teatral en llengua catalana, no publicada, estrenada ni premiada en cap altre certamen, que es presentarà a concurs.

2ª Les obres han de ser presentades en tres còpies escrites a màquina, cap de les quals no ha de dur el nom de l'autor; hauran de dur, però, un lema i anar acompanyades d'una plica que contingui el nom i l'adreça de l'autor, i consigni en el sobre el títol i el lema de l'obra.

3ª El Premi no podrà repartir-se entre dues o més obres, però podrà declarar-se desert si el Jurat considera que cap de les obres concursants no n'és mereixedora.

4ª L'autor guanyador, en acceptar el premi, autoritza la representació de l'obra premiada a Mèxic, cas de presentar-se'n l'oportunitat.

5ª Les obres concursants hauran de ser trameses per correu, certificades — sense fer constar en el sobre el nom de l'autor —, a l'adreça següent: PONT BLAU, Premi Guimerà 1956. Apartado 7324, México 1, D. F.

6ª El termini de tramesa de les obres es tancarà el 1er de juny del 1956 i seran admeses a concurs totes les que hi concorrin i hagin estat dipositades a correus fins al dia 1er de juny del 1956.

7ª El Jurat es reunirà i dictarà el seu veredicte el dia 11 de setembre del 1956.

8ª El Jurat estarà format per Paulí Massip (president), Manuel Fontanals, Odó Hurtado, J. M. Miquel i Vergés i Cèsar Pi-Sunyer (secretari).

9ª PONT BLAU, un cop fet públic el veredicte, tornarà als autors que ho hauran sol·licitat expressament les obres no premiades.

Ciutat de Mèxic, desembre del 1955

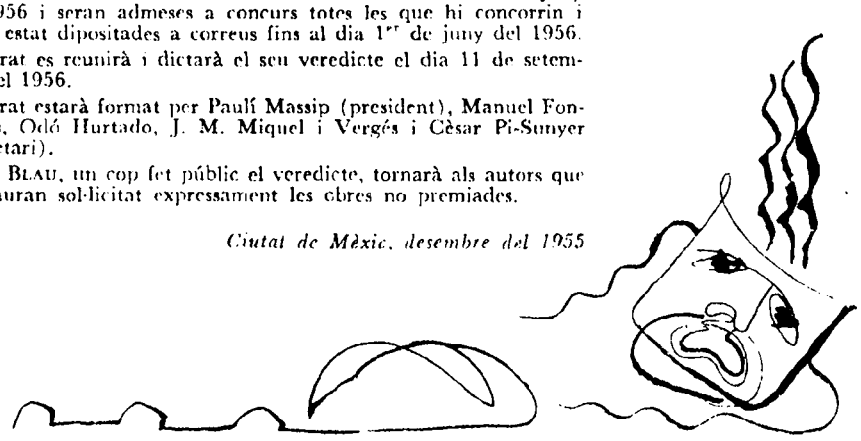

NOTICIARI

¶ El pintor Joaquim Sorolla —segons escriu Llibertat Blasco en el suplement dominical d'*El Nacional*, de Mèxic—, dibuixà la capçalera i el cartell anunciador del primer periòdic republicà de València, *El Pueblo*. ¶ El crític d'art Ceferino Palencia dedica un article a l'escultor Antoni Ballester, en *México en la Cultura*, de Mèxic, del 26 de febrer, al qual corresponen els paràgrafs següents: «Este notable modelador fué adiestrado en sus iniciales labores por su propio padre, Antonio Ballester Aparicio, igualmente escultor, y de nota de excepción, por la conciencia y seriedad que llevó a su producción. Forma Antonio Ballester «hijo» en una familia de artistas valencianos todos con méritos propios y como consecuencia con personalidades concretas, y para demostrar nuestra afirmación, rememoremos los nombres de la distinguida artista Manolita Ballester, esposa a su vez del muy valioso dibujante y pintor José Renau. Desde sus primeros años se entregó Ballester a la práctica y depuración de su arte y así alternaba las enseñanzas de la Escuela Superior de Bellas Artes de Valencia con el taller de su padre dedicado especialmente a la imaginería. Al finalizar sus estudios en la Escuela Valenciana, obtiene ya Antonio Ballester el premio Roig. Pero si tal distinción puede tenerse como excelente augurio de una incipiente personalidad artística, llegado el año de 1928 su gran temperamento aflora ya con ímpetu creador en una obra que le emplaza como escultor de notables arrestos. En la mencionada fecha gana en importante y reñida lid el concurso para erigir un monumento conmemorativo a la Independencia de la República del Uruguay, proyecto que realiza y hoy se alza en la República hermana como evidencia de la superior sensibilidad de un escultor valenciano. Las distinciones siguen luego sucediéndose, ya que a continuación de la obra emplazada en la capital uruguaya que fué inaugurada en 1930, obtiene el premio nacional de escultura en España llegado el año de 1933, reafirmación de lo obtenido en un concurso anterior de igual índole y en el que logró ser premiado ya con un accésit. Sus aptitudes de finísimo dibujante quedaron patentes precisamente durante la contienda española, pues en plena guerra le fueron premiados por el gobierno de la República Hispana unas series diseñadas alusivas al levantamiento militar acaudillado por Franco. Radicado en México al finalizar la guerra civil hispana, Antonio Ballester dióse a colaborar intensamente en la tierra mexicana que tan generosamente le acogió, y esa labor realizada en un afán de superación ha quedado repartida por países diversos llevando el nombre del artista a España, Cuba, México y el Uruguay. A tierra española han ido las esculturas religiosas que en los pasos de Semana Santa se lucen en la Villa de Aleira; en el Uruguay, el monumento a la Independencia de aquella República, el que mantendrá al correr del tiempo

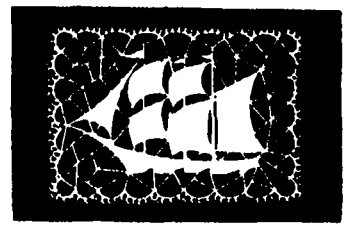

Lenceria fina

MARIBEL

PASAJE ITURBIDE 18 - TEL. 18-27-95 - MÉXICO, D. F

ESENCIAS
Y MATERIAS PRIMAS,
S. A.

Isabel la Católica, 10

Cable: ESYMAPRISA

Telèfons 36-61-51 i 12-75-94 MEXICO, D. F.

la manera personalísima de hacer de Antonio Ballester, y aquí en la capital mexicana las imágenes que atesora el templo de La Milagrosa, nos hablan de la raíz escultórica hispana de la que Ballester jamás quiso ni pudo desprenderse.» ¶ Uns reportatges de José Martí, tramesos a *La Opinión Nacional*, de Caracas, i publicats durant el període comprès del 4 de novembre del 1881 al 15 de juny del 1882, han estat recollits en un llibre per Pere Grases. Joan Marinel·lo els considera un testimoni excepcional del segle XIX americà i afegeix que el professor català els ha recollit, ordenat i prologat «con lúcida virtud». ¶ En el *Club des 4 vents*, de París, el professor Enric Roig i Querol ha donat una conferència sobre el tema *Catalunya i la sardana*. ¶ Després d'una llarga estada a Granollers, la seva ciutat natal, ha tornat a Guayaquil, Equador, Pere Maspons Camarasa que ha realitzat per segona vegada la volta al món. A Granollers, Maspons Camarasa deixà en marxa una Fundació de caràcter cultural que porta el seu nom i a la qual ha invertit a prop d'un milió de pessetes. ¶ El 19 de gener va morir a Bogotà el professor Francesc de S. Aguiló. ¶ Demà, 16 de febrer, s'escau el cinquè aniversari de les emissions radiofòniques *Catalunya*, que dirigeix a Mèxic Dolors Bargalló. Amb aquest motiu es radiarà un programa extraordinari. ¶ El 7 d'aquest mes es va obrir a Mèxic el jardí d'infants *Catalonia*, situat a l'Avenida Taine, 159, que dirigeix la professora Maria Solà de Sellarès. ¶ El dia 2 d'aquest mes va morir a París Joan Puig i Ferreter. ¶ Així que s'ha fet pública la convocatòria per al Premi Joan Santamaria, el jurat ha començat a rebre originals. ¶ El número de gener del *Boletín del Centro de Documentación Científica y Técnica de México* publica la fitxa bibliogràfica del treball del doctor Josep Trueta als Annals de l'Acadèmia de Ciències de Nova York referent a *Mecanismes fisiològics que participen en la localització de la paràlisi poliomielítica*. ¶ L'Esbart Pau Casals, del Centre Català de São Paulo, i el Coral Municipal de Cultura, han obtingut un gran èxit en actuar en un festival celebrat el 26 de novembre al Teatre João Caetano, de la capital paulista, commemorant el setè aniversari de la fundació del Centre Català. L'Esbart actuà en la primera i tercera parts. Va interpretar: Una Sardana: *Ball pla* (de Sant Vicenç de Llevaneres); *La contradansa* (d'Alentorn); *Ball de punta i taló* (del Pallars); *La morisca* (de Gerri de la Sal, Pallars); Una altra *pla, carmelità; Dansa d'Arenys de Mar* (Maresme), i *Ball cerdà*. La segona part l'ocupà el Coral Paulistano amb les següents composicions *O magnum misterium* (Victoria); *Cançó de Nadal* (Pérez-Moya); *El dimoni escuat* (Ribó); *Sant Josep i la Mare de Déu* (Pérez-Moya); *L'Emigrant* (Vives), i *L'Hereu Riera* (Ribó). Fou una festa que omplí tothom de satisfacció que valgué elogis als executants per part de la premsa.

PONT BLAU

Revista mensual de literatura, arts i informació.

15 de febrer del 1956

Any IV, número 40

Director
VICENÇ RIERA LLORCA

Secretari de redacció
J. SOLER VIDAL

Director artístic
J. M. GIMÉNEZ BOTEY

Administrador
JOAN B. CLIMENT

Distribuïdor
RAMON FABREGAT

Direcció i administració: Uruguay 52, desp. 10. Apartado Postal 7324 México 1, D. F.

Autorizada como correspondencia de 2ª clase en la Administración de Correos Nº 1 de México 1, D. F., el 20 de octubre de 1953.

DOCTOR
DEMOFIL
FRANCO

ODONTOLEG

Consulta:
de 11 a 1 i de 4 a 8

Uruguay, 44-112
Tel. 21-20-57

MEXICO, D.F.

LA MILLOR PASTISSERIA EUROPEA

ELS XOCOLATES SUISSOS PERRRIE

Plaza Parque España 7 - Tel. 11-05-65

SABÓ FINOSA

JABON FINOSA EN PASTA

UN PRODUCTE DE
Jabones Finos, S.A.

TELS. 24-71-30 i 24-83-59
MEXIC 19, D. F.

BANY DE COLOR

Miss Clairol

EN EL CABELL

Melody

EN LES VOSTRES UNGLES

Tota la bellesa que pot somniar una dona

Distribuidors exclusius:

CASA SOLAR

Isabel la Católica,

MÉXICO, D. F.